БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 303 (8828)
ДЕКАБРИИН 26
ПЯТНИЦА
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси

АЖАБАЙДАЛТАЙ ҺУРГУУЛИИН ХОЛБОО БАРИСААЕ БЭХИЖҮҮЛХЭ ТУХАЙ, СССР ДОТОР АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХЭРЭГЫЕ СААШАДАНЬ ХҮГЖӨӨХЭ ТУХАЙ

ХУУЛИ

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табигдаһан, ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ тухай, орон дотор арадай гэгээрэлэй хэрэгые саашадань хүгжөөхэ тухай асуудал коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ хэрэгтэ имагта шухала удха шанартай гэжэ Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совет тэмдэглэнэ.

Бүхы арад зоной дунда энэ асуудалай зүбшэн хэлсэгдэһэнһээ харахада, арадай гэгээрэлэй хэрэгые саашадань хүгжөөхын тула КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тодорхойлон хараалһан программые бүхы ажалшад нэгэн һаналай һайшаал, дэмжэлгээр угтаһан байна.

Коммунистическэ партяа тойрожо эмхидэн жагсаһан совет арад промышленность болон хүдөө ажахые, эрдэм наука болон соёл культурые хүгжөөхэ, ажалшадай энхэ тэниглэн байдал улам һайжаруулха талаар түүхэтэ шэнэ илалтануудые туйлаад, хүгжэлтынгөө шэнэ, тон шухала үедэ — коммунистическэ общество түгэс бүринөөр байгуулха үедэ манай ороной орохо арга боломжо хангахаар асари ехэ хубилалта хээ.

СССР-тэмнай культурна революци бодото дээрээ бэелүүлэгдэн мандуулагдаа. Совет һургуули энэ хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн, олон үндэһэ яһатанһаа бүридэгшэ манай Эхэ ороной арадуудай соёл культурын хүгжэн дэбжэхэ хэрэгтэ туһалһан байна. Ленинскэ национальна политикын сэхэ шууд бэелүүлэгдэһэнэй ашаар Совет орон доторхи бүхы арадууд түрэлхи хэлэн дээрэнь заадаг һургуулинуудтай болонхой, соёл гэгээрэлэй аша туһада бүгэдөөрэн хүртэхэ үргэн ехэ арга боломжо нээгдээ, бүгэдэниитын долоон жэлэй һуралсал бэелүүлэгдээ, дунда, профессионально-техническэ, дээдэ һуралсал үргэн ехээр дэлгэрээ, эрдэм ухаан, литература, искусство үзэгдөө дуулдаагүй хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байна.

Бар хүсэнэй ажал ухаан бодолой ажал хоёрой хоорондохи илгаа хуушан обществын гол муу талануудай нэгэн байгаа. Соёл культура хадаа хэдэн зуугаад жэлэй турша соо олон миллион эгээлэй хүнүүдтэ хорюултай зүйл байһан юм. Хуушанай общество һургуулиие үнэндөө үргэн олон ажалшадай орожо шадахагүйгөөр эмхидхэдэг байгаа.

Нэгэ талаһаа — юрын үтэли зон хэзээ болгондо зайлашагүй бии байха, тэдэнэр бусадай мэдэл доро ябаха, хүшэр хүндэ хара хүдэлмэри хэхэ хуби заяатай юм, нүгөө талаһаа — ухаалан бодохо, захиргаалан зонхилхо, эрдэм, техникэ, литература болон искусствые хүгжөөхэ табисууртай үсөөхэн хүнүүд байха ёһотой юм гэдэг буржуазна номнолой худал хуурмагые марксистско-ленинскэ һургаал балшыса элирүүлээд, тэрэнь СССР-тэхи коммунистическэ байгуулалтын бодото хэрэгээр, бусад социалистическэ оронуудай хүгжэлтын дүй дүршэлөөр тодоруулагдан баталагдаа.

Бар хүсэнэй ажал ухаан бодолой ажал хоёрой хоорондохи гол илгаанууд удаа дараалан усадхагдажа, ухаан бодолой, бар хүсэнэй ажалай нэгэдэн ниилэжэ байһан социалистическэ общество дотор материальна үйлэдбэриһөө гадна, үргэн олон ажалшадай оюун бодолой ажал-ябуулгын алишье талаараа хүгжэхэ хэрэг айхабтар ехээр түргэдхэгдэжэ, хүнэй шадабариин хамаг талаараа хүгжэхэ хизааргүй ехэ арга боломжо нээгдэжэ байнхай. Социализмын үедэ дэлхэйн соёл культурын бүхы туйлалтанууд арад түмэнэй шадабари боложо байна.

Коммунистическэ байгуулалтын бэелүүлэгдэхэ, үйлэдбэрилгын хүсэнэй улам саашадаа ургаха, ниитын баялигай арьбадхагдаха зэргээр хүдэлмэриин үдэр улам хороогдохо, ажалшадай сүлөө саг бүри ехэ болохо юм, тэрэниие өөрынгөө болбосорол дээшэлүүлхын, ухаан бодолойнгоо эрилтэ хангахын тула хэрэглэхэ болоно.

Үйлэдбэриие оньһожоруулгын, тэндэ автомат болон хими хэрэглэлгын, эршэмтэй түргэнөөр хүгжөөлгэ, электронико, тоолон-бодолгын түхеэрэлгэнүүдые үргэнөөр ашагладаг боложо байһан ушар, электрификациин үргэн ехээр хүгжэлтэ, эрдэм, техникын бусад туйлалтанууд ажалай шэнжые үндэһөөрнь хубилгажа байна. Хүдэлмэришэд болон колхознигуудай ажал өөрынгөө удха шэнжээр инженернүүдэй, техникүүдэй, агрономууд болон бусад мэргэжэлтэдэй ажалда бүри дүтэрхы боложо байнхай. Оньһон нарин станогуудые, хэмжэн тодорхойлдог, хинан шалгадаг тон нарин приборнууд болон аппарадуудые хүдэлгэхэ шадабари, техническэ орёо бодомжонууд, чертежуудые мэдэхэ шадабари мүнөө социалистическэ үйлэдбэриин хүдэлмэрилэгшэдһөө эригдэдэг болоо. Советскэ Союзай технико-экономическа талаараа хүгжэхэ саашанхи арга боломжонууд манай обществын бүхы ажалшадай урда бүри ехэ эрилтэ табина. Түгэс эрдэм мэргэжэл ажалшадта зайлашагүй шухала зүйл боложо байна.

Үйлэдбэриие автомадаар зэбсэглэхэтэй хамта коммунистическэ обществодохи бар хүсэнэй ажал үгы болохо юм гэжэ баталан хэлэхэ гээшэ тон ехээр эндүүрэн ябадал болоно. Техническэ гайхамшаг дэбжэлтэ туйлагдахадаа, бар хүсэнэй ажалые хэмжээлэшэгүй ехээр хүнгэдхэхэ байха, хүниие эсээдэг сусаадаг олон янзын ажал үгы боложо байнхай, саашадаашье үгы болохонь лабтай. Гэбэшье бар хүсэнэй ажал үлэхэл байха. Үүсхэл гаргуулдаг, баяр түрүүлдэг, бэе махабадые бэхижүүлдэг, шухала үүргэнүүдыень дээшэлүүлдэг бар хүсэнэй ажал хэнгүйгөөр, тэгшэ бэрхэ хүн боложо шадахагүйнь элитэ.

Залуушуул һуралсалаа ажалтай холбохо, промышленность болон хүдөө ажахые шэнэдхэн һайжаруулхын түлөө тэмсэлтэй, арадай соёл гэгээрэлые хүгжөөхын түлөө тэмсэлтэй холбохо ёһотой гэжэ Совет гүрэниие анха түрүүн эмхидхэһэн агуухэ багша В. И. Ленин заадаг байһан юм.

Обществые коммунистическэ ёһоор шэнэдхэн хубилгаха ябадал шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй таһаршагүй холбоотой байна. Тэрэ хүмүүжэл доторнь ухаан бодолой баялиг, арюун һайхан абари зан, бэе махабадай болбосорол бүхы талаараа тааран зохилдохо ёһотой.

Социалистическэ гүрэмнай арад түмэндөө ашатай туһатай байхаар, ажалшадта эрдэм болбосорол олгохоор, арад түмэнэй оюун бэлигэй бүхы талаараа хүгжэлтэдэ туһалхаар бодомжолон, һургуулинуудаа эмхидхэн байгуулдаг юм. Совет һургуули хадаа ургажа ябаһан залуу үетэниие эгээн түрүү үзэл бодолтой, коммунизмын үзэл бодолтой байхаар хүмүүжүүлдэг, залуушуулда материалистическэ суртал —дэлхэйн жама ёһые эрдэм ухаанай үндэһөөр шэнжэн ойлгохо арга олгодог байна.

Коммунизм байгуулгын хэрэгтэ өөһэдынгөө бүхы эрдэм болбосорол, хүсэ шадал, шадабари болон оюун бэлигые зорюулдаг гайхамшаг залуу үетэн советскэ общество дотор хүмүүжүүлэгдээ. Совет залуушуулай моральна эрхим дээдэ шанарынь түрүүшын табан жэлнүүдэй үедэ социализм байгуулһан ажалай фронт дээрэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ, шэнэ ба залууг газар элдүүрилэн ашаглаха баатар габьяата хэрэгүүд дотор, ехэ электростанцинууд, шахтанууд, доменно пеэшэнгүүдые бариха, манай ороной Зүүн, Хойто нютагуудта промышленна шэнэ центрнүүдые бии болгохо үедэ, ажалай бусад олон баатаршалганууд дотор эли тодоор харагдаа.

Совет дээдэ һургуули, тусхай дунда һургуулинууд совет арадай агуухэ илалтануудые бэелүүлхэ хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэһэн байна. Дээдэ, тусхай дунда эрдэмтэй долоо хахад миллион шахуу мэргэжэлтэд мүнөө арадай ажахыда хүдэлжэ байна. Мэргэжэлтэдэй олон тоото кадрнуудые бэлдэһэн ябадал Коммунистическэ партиин, Совет гүрэнэй асари ехэ туйлалтануудай нэгэн болоно.

Советскэ Союзнай эрдэм, техникые хүгжөөлгын талаар дэлхэй дээрэ түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлээд, мэргэжэлтэдые бэлдэлгын темп болон шанарай талаар эгээн хүгжэнги капиталистическэ оронуудые ахинхай. Совет ороной мэргэжэлтэд промышленностьда, барилга болон транспорт дээрэ, совхоз, колхозуудта, ажахы болон соёл культурын бүхы һалбаринуудта шэн зоригтойгоор ажаллан, коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ байна.

Советскэ Союзые хүгжөөхэ удаадахи долоон жэл дотор социалистическэ соёл культура саашадаа хүгжэн дэбжэхэ, советскэ обществын оюун бодолой баялиг бүри ехээр бадаран һалбарха, коммунизмын эдэбхитэй габшагай байгуулгашадай—ажалшадай ушар ёһо мэдэлгэ улам дээшэлхэ ёһотой. Тиимэһээ ажалшадые, илангаяа ургажа ябаһан залуу үетэниие коммунистическэ ёһоор хүмүүжүүлхэ асуудалнууд мүнөө имагта шухала удха шанартай болоод, гүрэнэй, ниитын организацинуудай ажал-ябуулгадахи гол шухала асуудал болоод байна.

Совет һургуулиие хүгжөөхэ, арадай ажахы болон соёл культурын бүхы һалбаринуудта хэрэгтэй мэргэжэлтэдые бэлдэхэ хэрэгтэ ехэ ехэ амжалтанууд туйлагдабашье, юрэнхы эрдэм олгохо, тусхай дунда, дээдэ һургуулинууднай коммунистическэ байгуулалтын эрилтэһээ гээгдэнэ, ехэхэн дутуу дундануудтай байна. Тэдэнэй гол зүйлынь юуб гэхэдэ, һуралсалай хэрэг ажабайдалһаа таһаранги, һургуули дүүргэһэн хүнүүд ажал хэхэ бэлэдхэлээр бага байдаг байһаар. Коммунистическэ байгуулалтын мүнөөнэй шатадахи арадай гэгээрэлэй энэ дутагдал тон тэсэшэгүй болонхой.

Манай совет дунда, профессионально-техническэ, дээдэ һургуулинуудые совет арадай зохёон байгуулхы бүхы ажал хэрэгтэ бүри эдэбхитэй үүргэ дүүргэдэг болгохоор бодомжолон, арадай гэгээрэлые шэнэдхэн хубилгаха шухала.

Совет дунда һургуули хадаа эрдэм ухаанай эшэ үндэһые һайн мэдэхэтэеэ хамта, хара хүдэлмэри ходо хэжэ шадахаар, эрдэмтэй хүнүүдые бэлдэхэ, обществодоо аша туһатай байха гэһэн, обществодо шухала зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн бүтээлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха гэһэн эрмэлзэл залуушуулда нэбтэрүүлэн хүмүүжүүлхэ уялгатай. Дунда һуралсалай далайсань арадай ажахыда ажалладаг залуушуулай һураха һургуулинуудые бүри олон болгохо зэргээр лэ ниилээд үргэдхэгдэхэ ёһотой. Энэ зорилго шиидхэгдэхэдээ, ажалшадай культурно-техническэ болбосоролые улам дээшэлүүлхэ, ажалай бүтээсые бүри ехэ болгохо, коммунизм амжалтатайгаар байгуулха шухала эшэ нүхэсэл болохо байна.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудаар саашанхи техническэ дэбжэлтын туйлагдахада, олонхи хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабариин талаар бүри ехэ эрилтэ табигдадаг болоно. Зарим хүдэлмэришэдэй профессионально-техническэ шадабариин дутамаг байһан ябадал мүнөөшье үйлэдбэрилгээ үргэдхэхэ хэрэгые заримдаа хойшо татадаг болонхой. Тиимэһээ залуушуулай профессионально-техническэ һуралсалые үргэдхэхэ, хүдэлмэришэдые бэлдэлгын шанар улам һайжаруулха гээшэ онсо шухала удха шанартай болоод байна.

Коммунистическэ байгуулалтын шэнэ зорилгонууд дээдэ, тусхай дунда һуралсалай талаар тохёолдоһон дутуу дундануудые дары усадхаха эрилтэ табина.

Совет дээдэ һургуули хадаа эрдэм, техникын тус тус һалбаринуудые һайн мэдэдэг, түгэс эрдэмтэй хүнүүдые бэлдэхэ зэргэтэй. Промышленность, хүдөө ажахы болон барилгада хүдэлхэ мэргэжэлтэдые бэлдэлгын шанар улам һайжаруулха асуудалда онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой. Эрдэм, техникын шэнэ шэнэ туйлалтануудые үндэһэ болгон хүдэлдэг, оньһон нарин үйлэдбэринүүд дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудые дүүргэгшэдэй теоретическэ эрхим бэлэдхэлтэй, ажал хэрэг һайн мэдэдэг байхые эринэ.

Заочно, үдэшын һуралсалаар дамжуулан, дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудта мэргэжэлтэдые бэлдэхэ хэрэг мүнөө онсо шухала удха шанартай болоо. Заочно, үдэшын дээдэ, тусхай дунда һуралсал иимээр эмхидхэгдэхэ ёһотой гэбэл: обществодо ашатай туһатай ажал хэдэг хүнүүдэй хүдэлмэриһөө сүлөө сагтаа, хэрбээ хүсэлэнтэй байбал, дээдэ гү, али тусхай дунда эрдэм шудалха, шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ арга олгогдохо зэргэтэй.

Студентнэртэ марксистско-ленинскэ суртал нэбтэрүүлэн бүрилдүүлхэ, тэдэнэй коммунистическэ мэдэрэл болон эдэбхиие дээшэлүүлхэ, залуу мэргэжэлтэдые хамтын ёһо баримталдаг, ажалда дуратай байхаар, ниитын үүргэ уялгые мэдэрдэг, социалистическэ интернационализмын, патриотизмын үзэл бодолтой, коммунистическэ заншалай гол ёһые сахидаг байхаар хүмүүжүүлхэ талаарнь дээдэ һургуулиин, тусхай дунда һургуулинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха шухала.

Фабрикада гү, али колхоздо, промышленна үйлэдбэридэ, совхоздо, заһабарилгын-техническэ станцида гү, али эмхи зургаанда хэгдэдэг ямаршье ажал, обществодо зорюулагдадаг аша туһатай, үнэн сэхэ ажал хадаа социалистическэ общество дотор ажаһуудаг, тэрэнэй аша туһада хүртэдэг хүн бүхэнэй арюун нангин уялга болоно.

Коммунистическэ общество дотор ажаһууһан хүн бүхэн ажал хэжэ, тиимэ общество байгуулха, саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха ёһотой.

Коммунистическэ общество байгуулха үедэ үйлэдбэрилгын хүсэнэй улам хүгжэлтэ, социалистическэ ниитын харилсаанай улам нарижан һайжаралга, советскэ демократиин улам саашадаа хүгжэлтэ залуушуулые коммунистическэ ёһоор хүмүүжүүлхэ, һургаха талаар һургуулиин үмэнэ табигдаһан шэнэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ таатай зохид оршон байдал хангана.

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совет ингэжэ **тогтообо:**

Арад бүгэдын зүбшэн хэлсэлгын үедэ бүгэдэ ниитын зүгһөө дэмжэгдэһэн, «Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ тухай, орон дотор арадай гэгээрэлэй хэрэгые саашадань хүгжөөхэ тухай» Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүдые һайшааха.

Саашадаа обществодо ашатай туһатай ажалда хабаадахаар бэеэ бэлдэхэ ёһотойбди гэжэ үхибүүдэй һуража эхилһэн түрүүшын жэлһээнь хойшо ойлгуулха шухала гэжэ мэдэрхэ. Залуушуул бултадаа 15—16 наһанһаа обществодо ашатай туһатай ажал хэрэгтэ шадалайнгаа зэргээр хабаадаха ёһотой, тэдэнэй саашанхи һуралсалые арадай ажахыда аша туһатай хүдэлмэритэй холбохо шухала.

I БҮЛЭГ

Дунда һургуули тухай

Статья 1. Һурагшадые ажабайдалда, обществодоо аша туһатай ажалда бэлдэхэ, юрэнхы, политехническэ һуралсалай хэм хэмжээе улам дээшэлүүлхэ, эрдэм ухаанай эшэ үндэһэ һайн мэдэдэг, эрдэмтэй хүнүүд болгохо, социалистическэ обществын гол ёһо хүндэлдэг байхаар, коммунизмын үзэл сурталтайгаар залуушуулые хүмүүжүүлхэ гээшэ совет һургуулиин гол зорилго болоно.

Дунда һургуулидахи һуралсал болон хүмүүжүүлгын эшэ үндэһэниинь һуралсалые ажалтай, коммунистическэ байгуулалтын бодото хэрэгтэй нягтаар холбохо ябадал болохо ёһотой.

Статья 2. СССР дотор бүгэдэ ниитын уялгата долоон жэлэй һуралсалай орондо бүгэдэ ниитын уялгата найман жэлэй һуралсал бэелүүлхэ. Найман жэлэй һургуули хадаа юрэнхы дунда эрдэм олгохо ажалай политехническэ хүсэд бэшэ дунда һургуули болоно. Иимэ һургуули юрэнхы, политехническэ эрдэм ухаанай бата бэхи эшэ үндэһые һурагшадта олгохо, үхибүүдые ажалда дуратай, обществодо аша туһатай ажал-ябуулга хэхын тула бэлэн байхаар хүмүүжүүлхэ, ёһо заншалай, бэе махабадай, эстетикын талаар хүмүүжүүлхэ хэрэг бэелүүлхэ ёһотой.

Найман жэлэй һургуулидахи һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хадаа эрдэм ухаанай эшэ үндэһэ шудалуулха, политехническэ шадабари олгохо, ажалаар хүмүүжүүлхэ, һургуулиинхидые наһанайнь зэргээр таараха, обществодо аша туһатай ажалда үргэнөөр хабаадуулха хэрэгтэ тааруугаар эмхидхэгдэхэ ёһотой.

Статья 3. 15—16-һаа дээшэ наһатай залуушуулай хүсэд дунда эрдэм ололгонь энэ наһанай бүхы залуушуулые обществодо аша туһатай ажал хүдэлмэридэ хабаадуулхаар бодомжолон, һуралсалай хэрэгые аша туһатай ажалтай нэгэдхэн холбоһоной үндэһөөр бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ тогтоохо.

Статья 4. Хүсэд дунда эрдэм олгохо иимэ гол түхэлэй һургуулинуудые бии болгохо:

а) хүдэлмэришэн, хүдөө залуушуулай һургуулинуудые—юрэнхы дунда эрдэм олгохо үдэшын (халаануудтай) һургуулинуудые абаад үзэбэл, найман жэлэй һургуули дүүргэһэн, арадай ажахын һалбаринуудай нэгэндэ хүдэлдэг хүнүүд тэндэ орожо, дунда эрдэм олохо, шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ болоно. Эдэ һургуулинуудта һураха болзорые гурбан жэл байхаар тодорхойлхо.

Юрэнхы дунда эрдэм олгохо үдэшын (халаануудтай) һургуулинуудай һурагшадта шухала услови хангахын тулада үйлэдбэриһөө һамшангүй амжалтатай һайнаар һуража байгшадта хүдэлмэриин хороогдоһон үдэр гү, али хороогдоһон недели тогтоохыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха;

б) үйлэдбэриин мэргэжэлдэ һургалсан, юрэнхы дунда эрдэм олгохо ажалай политехническэ һургуулинуудые абаад үзэбэл, найман жэлэй һургуули дүүргэһэн хүнүүд орожо, гурбан жэлэй турша соо дунда эрдэмтэй болохо, арадай ажахын гү, али соёл культурын һалбаринуудай нэгэндэ хүдэлмэрилхөөр тусхай бэлэдхэл олохо байна.

Теори практика хоёрые тааруугаар холбожо үйлэдбэри шудалха, һураха, ажал хэхэ сагые ээлжэлүүлхэ хэрэг һурагшадай тусхай бэлэдхэл олохо шэглэлһээ, нютагай эрхэ байдалһаа дулдыдуулан тогтоогдохо ёһотой. Хүдөөгэй һургуулинуудтахи һуралсалай жэлые хүдөө ажахын хүдэлмэриин хаһа саг хараада абажа тодорхойлхо хэрэгтэй.

Үйлэдбэриин һуралсал, обществодо аша туһатай ажал хадаа ойрын предприятинуудтахи һуралсалай, үйлэдбэриин цехүүд дотор, колхоз болон совхозуудта эмхидхэгдэһэн һурагшадай бригадануудаар, һуралсалай-туршалгын ажахынуудта, һургуулинуудай, һургуулинууд хоорондын һуралсалай-үйлэдбэриин мастерскойнууд соо хэгдэхэ болоно;

в) техникумүүд, бусад тусхай дунда һургуулинуудые абаад үзэбэл, найман жэлэй һургуули дүүргэһэн хүнүүд тэндэ орожо, юрэнхы дунда, тусхай дунда эрдэм шудалха болоно.

Статья 5. Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ обществын үүргые бүри ехэ болгохо, энэ талаар гэр бүлынхидтэ туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор, интернат-һургуулинуудые, тэрэшэлэн хэшээлэй һүүлээр үлөөдэг һургуулинууд ба группануудые олон болгохо. Интернат-һургуулинууд найман жэлэй һургуулинуудай түхэлтэйгөөр гү, али үйлэдбэриин мэргэжэлдэ һургалсан, юрэнхы дунда эрдэм олгохо ажалай политехническэ һургуулинуудай түхэлтэйгөөр эмхидхэгдэхэ ёһотой гэжэ тогтоохо.

Статья 6. Эрдэм шудалха, ажал хэхэ дура хүсэл һурагшадтаа нэбтэрүүлхэ, ажал хэдэг хүнүүдые хүндэлдэг байхаар хүмүүжүүлхэ, һурагшадта коммунистическэ үзэл суртал бүридүүлхэ, тэдэниие Эхэ орондоо, арадтаа заха хизааргүй үнэн байхаар, пролетарска интернационализмын үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ талые харалсан, һургуулидахи хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие эрид шууд һайжаруулха шухала гэжэ тоолохо. Һургуулидаа, гэртээ байхадаа, үйлсэдэ ябахадаа сахиха болбосоронгы абари зантайгаар һурагшадые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха гээшэ багшанарай, түрэлхидэй, ниитын организацинуудай шухалын шухала зорилго болоно.

Статья 7. Мүнөө байһан арбан жэлэй һургуулинуудые (тэдэнэй ахалагша классуудые) юрэнхы дунда эрдэм олгохо городской, хүдөөгэй элдэб түхэлэй һургуулинууд болгон хубилгаха шухала гэжэ мэдэрхэ.

Арадай гэгээрэлые шэнэдхэн хубилгаха хэрэгые нютагай онсо өөрэ байдал ехээр хараада абалсажа, түсэбшэлэн, эмхитэй һайнаар бэелүүлхэ, тинхэдээ хүн зониие һургуулинуудай зүгһөө хангалгын муудаха ябадал тохёолдуулжа огто болохогүй. Зүүн зүгэй союзна, автономно республикануудай һургуулинуудай ахалагша классуудта нютагай үндэһэ яһатанай басагадые саашадаа олоор оруулха шухала байһанда анхарал хандуулха.

Һуралсалай шэнэ ёһо гурим һургуулинуудта бэелүүлхэ түсэб союзна республика бүхэндэ, тэндэхи экономическа, соёл культурын хүгжэлтын онсо өөрэ байдалтай зохилдуулан зохёогдохо ёһотой. Гэхэтэй хамта долоон жэлэй һургуулинуудые найман жэлэй уялгата һуралсалда оруулха, тэрэшэлэн элдэб түхэлэй дунда һургуулинуудые эмхидхэхэ хэрэгые 1959 — 1960 оной һуралсалай жэлһээ эхилээд, 3—5 жэлэй турша соо дүүргэхэ шухала. Мүнөө VIII—X классуудта һуража байгшадта һуралсалай хуушан түсэбүүд болон программануудай ёһоор дунда һургуули дүүргэхэ арга олгохо, тинхэдэ ажал хэхэ бэлэдхэлыень һайжаруулха шухала.

Дунда һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха түсэбүүдые тодорхойлон зохёохо үедөө дунда һургуули дүүргэһэн хүнүүдээр дээдэ һургуулинуудые бүрин хангахаар хараалха, тинхэдээ арадай ажахые дээдэ зэргын шадабаритай залуу мэргэжэлтэдээр һэльбэн хангаха ябадалда забһар тохёолдуулжа яашье болохогүй байһые хараада абалсаха хэрэгтэй. Энэ зорилгоор союзна республика бүхэндэ, хэрбээ шухала болоод байгаа һаань, шэнэ гуримда оролгын забһарай үедэ мүнөө байһан дунда һургуулинуудай зариман үлөөгдэхэ ёһотой.

Статья 8. Уялгата найман жэлэй һургуули тухай, юрэнхы дунда эрдэм олгохо үдэшын (халаануудтай) һургуули тухай, үйлэдбэриин мэргэжэлдэ һургалсан, юрэнхы дунда эрдэм олгохо ажалай политехническэ һургуули тухай дүримүүд союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдээр баталагдадаг байха.

Статья 9. Найман жэлэй, юрэнхы эрдэм олгохо дунда һургуулинуудтахи һуралсалай жэлэй эхилхэ, дүүрэхэ саг, каникулай болохо үень союзна республикануудай хуулиин ёһоор тогтоогдодог байха.

Статья 10. ССР Союзай Министрнүүдэй Совет, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд һургуулинуудай материальна базые бэхижүүлхэ, олон халаантайгаар хэшээлнүүдэй хэгдэдэг ябадалые усадхаха, үйлэдбэриин һуралсал эмхидхэхын тула шухала хэмжээ-ябуулгануудые, тэрэшэлэн мэргэжэл олохын тулада һураха, үйлэдбэриин практика гараха арга дунда һургуулинуудай ахалагша классуудай һурагшадта олгохо хэмжээ-ябуулгануудые ССР Союзай Министрнүүдэй Совет, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд бэелүүлхэ зэргэтэй.

Статья 11. Багшанарай кадрнуудые һэльбэн бэлдэхэ, юрэнхы эрдэм олгохо һургуулиин шэнэ зорилгонуудтай зохилдуулан, зохихо эрдэмтэй багшанараар һургуулинуудые хангаха, тэрэшэлэн багшанарай ажаллаха, ажаһууха условиие улам һайжаруулха, тэдэнэй суртал бодолой-теоретическэ болбосоролые улам дээшэлүүлхэ хэмжээ-ябуулганууд союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдээр бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси

АЖАБАЙДАЛТАЙ ҺУРГУУЛИИН ХОЛБОО БАРИСААЕ БЭХИЖҮҮЛХЭ ТУХАЙ, СССР ДОТОР АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХЭРЭГЫЕ СААШАДАНЬ ХҮГЖӨӨХЭ ТУХАЙ

ХУУЛИ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

II БҮЛЭГ

Профессионально-техническэ һуралсал тухай

Статья 12. Советскэ Союзай технико-экономическа талаараа саашадаа дэбжэлтэ арадай ажахын бүхы хүдэлмэришэдэй үйлэдбэриин мэргэжэлдэ бүри ехэ эрилтэ табина. Иимэ эрхэ байдалда залуушуулай профессионально-техническэ һуралсалые саашадань ехээр хүгжөөлгэ тусгаар шухала удха шанартай болоо.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудта болбосоронги, техническэ эрдэмтэй, мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые, хүдөө ажахыда мүн лэ тиимэ хүдэлмэрилэгшэдые түсэбэй ёһоор, эмхитэйгээр бэлэдхэхэ, һурагшадые коммунистическэ ёһоор хүмүүжүүлхэ, тэдэниие соёл сурталай талаар хатуужуулха, ажалда коммунистическэ ёһоор хандадагаар залуушуулые хүмүүжүүлхэ гээшэ залуушуулай профессионально-техническэ һуралсалай гол зорилго болоно.

Статья 13. Найман жэлэй һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр үйлэдбэридэ хүдэлхэеэ ошохо залуушуулай профессионально-техническэ һуралсал эмхидхэхын тулада город болон хүдөө нютагуудта профессионально-техническэ училищинуудые байгуулха.

Профессионально-техническэ училищинууд үйлэдбэриин тус тус һалбаринуудаар мэргэжүүлэгдэхэ, үйлэдбэриин хүдэлмэридэ залуушуулай эдэбхитэйгээр, ходо хабаададаг байха, мүн предприяти, барилга, совхоз болон колхозуудтай нягта холбоотой байхаар һуралсал-хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэри ябуулха байна.

Статья 14. Фабрично-заводской һуралсалай, ремесленнэ, түмэр замай, ашагта малтамалнуудай промышленна, барилгын училищинуудые, хүдөө ажахые оньһожоруулха талаар ажалай резервын училищинуудые, профтехһургуулинуудые, фабрично-заводской ученичествын һургуулинуудые болон совнархозуудай, зургаануудай профессиональна бусад һуралсалай газарнуудые — нэгэнһээ гурбан жэл хүрэтэр һураха болзортой үдэрэй болон үдэшын городской профессионально-техническэ училищинууд, нэгэ-хоёр жэлдэ һураха болзортой хүдөөгэй профессионально-техническэ училищинууд болгохо.

Профессиональна һуралсалай газарнуудые городуудай, хүдөөгэй профессионально-техническэ һургуулинууд болгон шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэриие экономическа захиргаанай районуудай онсо өөрэ байдалые хараада абан гурба-табан жэлэй турша соо дүүргэхэ.

Статья 15. Профессионально-техническэ училищинуудай байн байн бэсэ даанхайшаг болохын тулада ССР Союзай Министрнүүдэй Совет, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд һуралсалай газарнуудай үйлэдбэриин ажал хүдэлмэриһөө ородог олзые арьбадхан дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые зохёогоод, шууд бэелүүлхэ ёһотой.

Ажалшадай материальна байдалай улам һайжаржа байһантай дашарамдуулан, тодолон шэлэһэн мэргэжэлээ һурагшадай һайнаар шудалха урмашал дээшэлүүлхын тулада һурагшадые материальна талаар хангалгын мүнөөнэй гурим хубилгаад, түлөөһэгүйгөөр хубсалуулха, эдеэлүүлхын орондо һурагшадта салин түлэдэг болобол таарамжатай.

Үншэн хүүгэдэй байшангуудта хүмүүжүүлэгдэһэн үхибүүд, олон хүүгэдтэй түрэлхидэй үхибүүд — һурагшадые гүрэнэй зүгһөө хүсэдөөр хангаха гурим хуушаарнь үлөөхэ.

Профессионально-техническэ училищинуудта колхозуудай залуушуулай һураха хэрэгтэ зохихо хэмжээнэй мүнгэн зөөри һомолхо тухай асуудал хаража үзэхыень колхозуудта һанамжалан дурадхаха.

Статья 16. Министерствонууд, зургаанууд, арадай ажахын соведүүд, предприятинууд, эмхи зургаанууд, организацинууд хадаа профессионально-техническэ училищинуудые һуралсалай мастерскойнуудта хэрэгтэй үйлэдбэриин түхеэрэлгэнүүдээр, һурагшадай үйлэдбэриин практика гарахын тулада предприятинуудта түлөөһэтэйгөөр хүдэлхэ хүдэлмэриин һууринуудаар хангаха, тэрэшэлэн һуралсал амжалтатайгаар ябуулха, шэнэ техникэ, түрүү технологи болон ажалай бүтээсэ ехэтэй арга дүршэл залуушуулай шудалха эрхэ байдал бии болгохо ёһотой.

Статья 17. ССР Союзай Министрнүүдэй Совет, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд профессиональна һуралсалай, мүн юрэнхы эрдэмдэ һураха найман жэлэй һургуули, профессионально-техническэ училищи, үйлэдбэриин һуралсал гаралсан, дунда һургуули дүүргэһэн залуушуулые ажалаар хангаха холын хараата, мүн жэлэй түсэбүүдые зохёожо, бэелүүлхэ ёһотой. Тиихэдээ залуушуулые хүдэлмэридэ заабол абаха һууринуудые предприятинуудта бии болгохо, ажал хамгаалха, усалталгаһаа һэргылхэ хэмжээнүүдые наринаар сахиха ябадал хараадаа абаха хэрэгтэй.

Статья 18. Профессионально-техническэ һуралсалай хубилгагдаһан дээрэһээ профессионально-техническэ училищинуудай үйлэдбэриин һуралсалай мастернуудай, һургагшанарай техническэ, идейно-политическэ, педагогическа бэлэдхэлэй хэмжээндэ шэнэ дээгүүр эрилтэ табигдаха болоно. Иимэ училищинуудай олон болоходо мастернууд, һургагшанар бүри олоор хэрэгтэй болохо байна. Тиимэһээ техникумүүдтэ, дээдэ һургуулинуудта иимэ хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулха шухала.

Учебнигүүдые, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые бүри олоор, шанар һайнтайгаар хэблэн гаргаха, һуралсалай-техническэ, научно-дэлгэрэнгы кинофильмнүүдые бүри олоор гаргаха, тэрэшэлэн профессионально-техническэ һуралсалда радио, телевидени үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

Статья 19. Профессионально-техническэ училищинууд тухай дүрим СССР-эй Министрнүүдэй Соведээр баталагдаха байна.

Статья 20. СССР-эй Министрнүүдэй Совет, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд тус тустаа, бригадаараа, мүн курсада һураха, үйлэдбэри дээрэ хүдэлжэ байһан хүдэлмэришэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ арганууды хэрэглэн, хүдэлмэришэдэй бэлэдхэл үндэһөөрнь һайжаруулха хэмжээнүүдые зохёохо ёһотой.

III БҮЛЭГ

Тусхай дунда һуралсал тухай

Статья 21. Үйлэдбэриие сэхэ эмхидхэгшэ технигүүд, тусхай дунда эрдэмтэй бусад хүдэлмэрилэгшэд промышленна, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ, соёл культурын, гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудта шухала һуури эзэлнэ.

Наука, техникын шэнэ туйлалтануудта мүнөөнэй үйлэдбэриин түшэглэдэг ушар техникумүүдые дүүргэгшэдэй үмэнэ теоретическэ бэлэдхэл ехэтэй, ажал хүдэлмэриин һайн дүршэлтэй байха эрилтэ табина.

Тиимэһээ тусхай дунда һуралсалые саашадань нарижуулха, һуралсалые обществодо туһатай ажалтай нягтаар холбожо, үдэшын, заочно һуралсал үргэнөөр хүгжөөхэ, дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгэ һайжаруулха шухала гэжэ мэдэрхэ.

Статья 22. Найман жэлэй һургуули дүүргэгшэдһээ, тиихэдэ зарим мэргэжэлээр — хүсэд дунда һургуули дүүргэгшэдһээ тусхай дунда һургуулинуудта мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ.

Өөһэдтэнь хүдэлхэ мэргэжэлтэдэй бэлэдхэгдэжэ байһан арадай ажахын һалбаринуудые, тэрэшэлэн предприяти, барилга, бусад организацинуудтахи ажалай эрхэ байдалда тааралдуулан, һуралсалай юрэнхы болзорые, ажалһаа һамшаад, мүн ажалһаа һамшангүйгөөр һуралсал гараха тус тус үенүүдэй ута богонинь ондо ондоо байжа болохо байна.

Статья 23. Тусхай дунда һургуулинуудта һурагшад дунда һургуулиин программын ёһоор юрэнхы эрдэмдэ һурахаһаа гадна, мэргэжэлэйнгээ талаар теоретическэ, практическа зохихо бэлэдхэл гараха, тиихэдэ, техническэ болон хүдөө ажахын тусхай дунда һургуулинуудта — хүдэлмэришэнэй мэргэжэлнүүдэй нэгээр һурагшад разрядтай мэргэжэл шудалха ёһотой гэжэ тогтоохо.

Статья 24. Индустриальна техникумүүдэй дэргэдэ һурагшадай хүсөөр промышленна продукци бүтээжэ гаргадаг цехүүд болон мастерскойнуудые, хүдөө ажахын техникумүүдэй дэргэдэ — бүхы гол хүдэлмэриинь һурагшадай хүсөөр бэелүүлэгдэдэг томо ажахынуудые эмхидхэхэдэ таарамжатай гэжэ мэдэрхэ.

Статья 25. Тусхай дунда һургуулинуудые саашадаа олон болгоходоо, экономическа районуудай хүдэлмэрилэгшэдые хэр олоор хэрэглэхэ байһые хараадаа абан, тэдэниие үйлэдбэридэ дүтэлүүлхэ, тиихэдээ, совнархозууд, министерствонүүд болон зургаануудай дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые хамтынгаа хүсөөр бэлэдхэхэ ябадал үргэнөөр хэрэглэхэ.

Дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ гол арга бологшо заочно, мүн үдэшын һуралсал үргэдхэн һайжаруулхын тулада заочно болон үдэшын техникумүүдые бэхижүүлхэ, тэрэшэлэн мэргэжэл ехэтэй багшанартай, һуралсалай-материальна һайн базатай байражаһан һуралсалай газарнуудай дэргэдэ заочно болон үдэшын отделенинүүдые эмхидхэхэ.

Өөрынгөө шэлэн тодолһон мэргэжэлдэ дүтэрхы ажал хэжэ байһан хүнүүдые үдэшын болон заочно һуралсалда гол түлэб һургадаг байха.

Статья 26. Тусхай дунда һургуулинууд тухай дүрим СССР-эй Министрнүүдэй Соведээр баталагдаха.

IV БҮЛЭГ

Дээдэ һургуули тухай

Статья 27. Коммунистическэ байгуулалтын зорилгонууд хадаа дээдэ һургуулиие ажабайдалда, үйлэдбэридэ ойротуулха, наука болон техникын шэнэ туйлалтануудта тааруугаар мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгын теоретическэ хэмжээе дээшэлүүлхэ эрилтэ табина.

Орон дотор дээдэ һуралсалые саашадань хүгжөөн нарижуулга мэргэжэлтэдэй практическа, теоретическэ бэлэдхэлые һайжаруулха, залуушуулые коммунистическэ ёһоор хүмүүжүүлгые горьтойгоор шангадхаха, студентнүүдые хүмүүжүүлгэдэ бүхы багшанарые эдэбхитэйгээр хабаададаг болгохо байна.

Дээдэ һургуулиин гол зорилгонууд иимэ:

марксистско-ленинскэ һургаалай үндэһөөр хүмүүжүүлэгдэһэн, оронойнгоо, мүн гадаадын оронуудай наука, техникын шэнэ шэнэ туйлалтануудые шудалһан, бодото ажал хэрэгые һайнаар мэдэдэг, мүнөө үеын шэнэ техникые хүсэдөөр ашаглажа шададаг байхаһаа гадна, ерээдүйн техникэ байгуулжа шададаг үндэр дээдэ шадабаритай мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ;

коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ туһалха научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэдэг байха;

научно-педагогическа хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэхэ;

арадай ажахын, соёл культурын болон гэгээрэлэй элдэб һалбаринуудта хүдэлжэ байһан мэргэжэлтэдэй шадабариие дээшэлүүлхэ;

научна, политическэ эрдэм ажалшадай дунда дэлгэрүүлхэ.

Статья 28. Һуралсалые обществодо туһатай ажал хүдэлмэритэй холбон һуража, хүсэд дунда эрдэмтэй бологшодһоо дээдэ һургуулинуудта мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ. Һуралсалые ажал хүдэлмэритэй холбохо тодорхой арганууд дээдэ һургуулиин ямар шэглэлтэй байһанһаа, студентнүүдэй составһаа, тэрэшэлэн национальна болон нютагай онсо өөрэ байдалһаа дулдыдуулан тодорхойлогдохо ёһотой.

Дээдэ һургуулинуудта эгээн эрхим, үйлэдбэри дээрэ өөрыгөө һайн талаһаа харуулһан, бэлэдхэл ехэтэй, шадабаритай хүнүүдые конкурсын ёһоор шэлэжэ оруулхын тулада партийна, профсоюзай, комсомолой болон бусад ниитын организацинуудай, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, колхозуудай правленинүүдэй үгэһэн һайшаалнуудые үндэһэ болгон дээдэ һургуулинуудта һурагшадые абаха. Практическа хүдэлмэридэ ябаһан хүнүүд хамагай түрүүндэ дээдэ һургуулинуудта абтаха болоно.

Статья 29. Заочно болон үдэшын дээдэ һургуулинуудые бэхижүүлжэ, байражаһан дээдэ һургуулинуудта үндэһэлэн, үдэшын болон заочно һуралсалай һургуулинуудые олон болгожо, промышленна болон хүдөө ажахын томо предприятинуудай дэргэдэ мэргэжэлтэдые сэхэ бэлэдхэхэ үдэшын, мүн заочно һуралсал эмхидхэжэ, үдэшын болон заочно һуралсалые бүхы хэмжээгээр һайжаруулха, үргэдхэхэ шухала гэжэ мэдэрхэ.

Статья 30. Инженернүүдые бэлэдхэхэдээ, һуралсалые ажалтай холболго иимээр эмхидхэгдэхэ ёһотой. Гэбэл студентнүүдэй үйлэдбэри дээрэ хэхэ ажал хадаа оложо гараха мэргэжэлээ һайнаар шудалха хэрэгтэнь тэдээндэ туһалха, үйлэдбэриин технологическа процессые һайнаар шудалха арга студентнүүдтэ олгохо ёһотой. Олонхи техническэ дээдэ һургуулинуудта үдэшын гү, али заочно һуралсал гаража байгшадай һуралсалые түрүүшын хоёр курсада үйлэдбэриин хүдэлмэритэй холбоходо бүри таарамжатай байна.

Олон орёо теоретическэ дисциплинэнүүдые студентнүүдэйнь шудалдаг, тэрэшэлэн лаборатори дотор практическа ехэ хүдэлмэри хэдэг хэдэ хэдэн мэргэжэлэй талаар түрүүшын 2—3 жэлдэ һуралсал ажалһаа һамшалтайгаар эмхидхэбэл таарамжатай. Тэрэнэй һүүлээр үйлэдбэридэ, лабораторидо, конструкторнуудай бюродо тусхай тушаал даажа жэлэй турша соо бодото хүдэлмэри студентнүүдэй хэхэ ябадал хараалха хэрэгтэй.

Дээдэ һуралсал нарижуулан һайжаруулха зуураа, шэнэ техникын һалбаринуудта, научна, проектно-конструкторска хүдэлмэри саашадань хүгжөөхэдэ хэрэглэгдэхэ инженернүүдые бэлэдхэлгэдэ анхарал хандуулагдаха зэргэтэй.

Статья 31. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэдээ, томо совхозуудай дэргэдэ эмхидхэһэн, хүдөө ажахын хүдэлмэриинь студентнүүдэй хүсөөр бэелүүлэгдэдэг томо жэшээтэ һайн ажахытай институдуудта һуралсалынь эмхидхэгдэхэ байна. Ороной тус тус нютагуудта тааралдуулан, мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгэ тусхай шэглэлтэй байха, тиихэдэ, һуралсалыень ажал хүдэлмэритэй холбоходоо үйлэдбэриин хүдэлмэриин жэлэй тусхай үедэ хэгдэдэг байһые хараадаа абаха.

Статья 32. Университедэй һуралсал саашадань хүгжөөхэ шухала гэжэ мэдэрхэ. Тусхайлбал, математическа, биологическа, физическэ, химическэ наукануудай шэнэ һалбаринуудта мэргэжэлтэдые нилээд олоор бэлэдхэхэ, студентнүүдэй теоретическэ, практическа бэлэдхэлые шангадхаха, естественнэ, гуманитарна наукануудай шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ университедүүдэй үүргые горьтойгоор дээшэлүүлхэ. Университедүүдтэ һурагшадые абалга, тэндэхи һуралсалые ажалтай холболго иимээр эмхидхэгдэхэ ёһотой гэбэл, студентнүүд һуража байха үедөө мэргэжэлэйнгээ талаар хүдэлмэриин дүршэлтэй болохо, тиихэдэ гуманитарна наукануудай талаар мэргэжэлтэд (экономистнууд, философууд, юристнүүд болон бусад), тэрэнһээ гадна, обществодо туһатай ажал хэхэ тусгаар дүршэлтэй болохо ёһотой.

Статья 33. Педагогическа институдууд болон университедүүдтэ багшанарые бэлэдхэлгэ һайжаруулха. Эхин һургуулинуудта хүдэлхэ багшанарые олоор бэлэдхэхэ, тиихэдээ саашадаа бүхы һургуулинуудые дээдэ эрдэмтэй багшанараар хүсэдөөр хангадаг болохо ябадал хараадаа абаха; агрономи, мал ажал, техникэ болон бусад тусхай зүйлнүүдые зааха багшанарые бэлэдхэдэг болохо; педагогическа институдуудта ном заалгын научно-техническэ хэмжээ дээшэлүүлхэ; багшанарые бэлэдхэхэ хэрэгтэ үйлэдбэриин болон педагогическа практикын удха шанарые шангадхаха шухала гэжэ мэдэрхэ.

Статья 34. Медицинскэ дээдэ һургуулинуудта врачуудые бэлэдхэхэдээ, тэдэнэй ажалда онсо өөрэ эрилтын табигдадаг байһые хараадаа абаха; медицинскэ болон эмнэлгэ-һэргылэлгын эмхи зургаануудта медицинскэ хангалгын доодо шатын тушаалда хүдэлһэн залуушуулые медицинскэ институдуудта гол түлэб абаха; студентнүүдэй һуралсалые эмнэлгэ-һэргылэлгын, санитарно-гигиеническэ эмхи зургаануудта таһалгаряагүй практика гараха ябадалтай холбохо.

Медицинскэ дунда эрдэмтэй аад лэ, өөрынгөө мэргэжэлээр ажаллажа байһан хүнүүдтэ зорюулан ажалһаа һамшангүйгөөр һураха һуралсал медицинскэ дээдэ һургуулинуудта эмхидхэхэ.

Статья 35. Хүгжэмэй, уран зурагай, театральна болон бусад янзын искусствын талаар дээдэ, дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэдээ, олониитэ ажалшадай иимэ эрдэмдэ һураха, мүн арадай дундаһаа оюун бэлигтэниие элирүүлэн олохо аргатай байхын тулада ажалһаа һамшангүйгөөр һураха ябадал үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ ёһотой.

Статья 36. Студентнүүдые идейно-политическээр хүмүүжүүлгые шангадхаха, марксистско-ленинскэ теори заалгые һайжаруулха, коммунистическэ зан абаритай, ажалда дуратай, буржуазна үзэл бодолдо эсэргүү байха үндэр дээдэ гол ёһонуудай үзэлөөр залуушуулые хүмүүжүүлхэ шухала гэжэ тоолохо. Дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэдээ научна аргаар шэнжэлэлгэ хэхэ, наукануудые шудалхадаа творческоор хандаха, һуралсалдаа харюусалгатайгаар хандаха, бэеэ даагаад хүдэлхэ шанар студентнүүдтэ хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ горьтой анхарал хандуулха хэрэгтэй. Советскэ дээдэ һургуули дүүргэһэн хүнүүд гүрэнэй болон олониитынгээ үмэнэхи уялгые дүүргэлгээр жэшээ харуулдаг байха ёһотой.

Статья 37. Дээдэ һургуулинуудта багшалха ажалда предприятинуудай, барилгануудай, конструкторнуудай бюро болон научно-шэнжэлэлгын институдай мэргэжэл ехэтэй, үйлэдбэриин түрүү аргануудые, наука, техникын мүнөөнэй туйлалтануудые заажа шадаха, инженер, технигүүдые, агрономууд, врачууд болон бусад практическа хүдэлмэрилэгшэдые бүри олоор хабаадуулхада таарамжатай гэжэ тоолохо.

Статья 38. Научна хүдэлмэри дээдэ һургуули бүхэнэй ажал-ябуулгын таһаршагүй хубинь гэжэ табигдажа байһан дээрэһээнь, теоретическэ ехэ хэмжээтэй, арадай ажахые, наука болон соёл культурые хүгжөөлгэдэ шухала удха шанартай научна шэнжэлэлгэнүүдые хэхэ хэрэгтэ дээдэ һургуулинуудай үүргэ дээшэлүүлхэ шухала гэжэ тоолохо.

Дээдэ һургуулинуудай дэргэдэ научна шэнжэлэлгын институдуудые, лабораторинуудые эмхидхэхэдэ, дээдэ һургуулинуудтай зарим научна шэнжэлэлгын институдуудые нэгэдүүлхэдэ таарамжатай гэжэ тоолохо.

Научна шэнжэлэлгэнүүдэйнгээ үрэ дүн нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэриин талаар туршалгануудые хэхэ хэрэгтэнь дээдэ һургуулинуудта арадай ажахын соведүүд, министерствонүүд, зургаанууд, хүдөө ажахые хүтэлбэрилдэг органууд туһаламжа үзүүлхэ ёһотой.

Статья 39. Арадай ажахын соведүүд, предприятинууд, эмхи зургаанууд болон организацинууд студентнүүдэй эзэлхын тулада штатна хүдэлмэриин түлөөһэтэй һууринуудые, техническэ тушаалнуудые дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудта үгэдэг байха, студентнүүдэй үйлэдбэриин һуралсал хангаха, тэдэндэ шухала гэр байра, тусхай хубсаһа үгэхэ ёһотой.

Статья 40. Дээдэ һургуулинууд тухай дүрим СССР-эй Министрнүүдэй Соведээр баталагдаха байна.

Статья 41. ССР Союзай Министрнүүдэй Совет, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд хадаа орон дотор дээдэ һуралсал хүгжөөхэ хэмжээнүүдые зохёогоод бэелүүлхэ, энэ Хуулиин ёһоор доро дурсагдаһан хэмжээ хараалха ёһотой:

а) орон доторхи дээдэ һургуулинуудай тооe гуримшуулха, тиихэдээ, промышленна шэнэ районуудта дээдэ һургуулинуудай олон болохо, дээдэ һургуулинуудай үйлэдбэридэ дүтэлүүлэгдэхэ, нэгэн адли дээдэ һургуулинуудай нэгэдхэгдэхэ байһые хараадаа абаха;

б) дээдэ һургуулинуудай материально-техническэ базануудые үргэдхэн бэхижүүлхэ, университедүүд болон техническэ дээдэ һургуулинуудай лабораторинуудые электронно машинануудаар, электронно бодосуудай ябасые түргэдхэдэг (ускорительнууд), бусад шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр хангаха;

в) студентнүүдэй хүсөөр продукци гаргадаг заводууд-дээдэ һургуулинуудые, тэрэшэлэн промышленна предприяти, цехүүдэй дэргэдэ дээдэ һургуулинуудые эмхидхэхэ;

г) дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудай студентнүүдые, илангаяа ажалһаа һамшангүйгөөр һурагшадые һуралсалай ном дэбтэрээр хүсэдөөр хангахын тулада тусхай мэргэжэлэй хэблэлнүүдые, полиграфическа базануудые байгуулха;

д) ажалһаа һамшангүйгөөр дээдэ һургуулинуудай, техникумүүдэй аха классуудта һуража байһан студентнүүдтэ нэмэлтэ хүнгэлэлтэнүүдые үгэхэ.

е) кино, радио, телевидени болон научна техническэ мүнөөнэй бусад хэрэгсэлнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ ябадал хангахаар үдэшын, заочно дээдэ, мүн тусхай дунда һуралсалай материально-техническэ базые бэхижүүлхэ.

Статья 42. Национальна, нютагай онсо өөрэ байдалые хараадаа абажа, 1959/60 оной һуралсалай жэлһээ эхилэн, гурба-табан жэлэй турша соо дээдэ, тусхай дунда һуралсалые шэнэдхэн хубилгаха. Тиихэдэ арадай ажахыда, наука болон соёл культурада хүдэлхын тулада жэл бүри бэлэдхэгдэдэг мэргэжэлтэдэй тоо, тэдэнэй улам олоор хэрэгтэй боложо байдагта тааралдуулагдан бүри олон болгогдохо ёһотой.

* * *

Союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд хадаа ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаа бэхижүүлхэ, найман жэлэй бүгэдэ ниитын уялгата һуралсал бэелүүлхэ, юрэнхы дунда, профессионально-техническэ, тусхай дунда, дээдэ һуралсал республикануудтаа саашадань хүгжөөхэ ябадал хангажа шадахаар дурадхалнуудые тус Хуулиин үндэһөөр союзна республикануудай Верховно Соведүүдэй үзэмжэдэ табиха ёһотой.

Һургуулиие ажабайдалда ойротуулһан ушар коммунизмын үедэ ажаһууха, ажаллаха ургажа ябаһан үетэниие эрхимээр хүмүүжүүлхэ шухала эрхэ байдал бии болгохо. Арадай гэгээрэлые шэнэдхэн табиһан ушар советскэ обществын материальна, оюун бодолой саашанхи хүгжэлтэдэ угаа ехэ удха шанартай байхаһаа гадна, залуушуулые һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ советскэ һургуулиин үүргые дээшэлүүлхэ, арадай ажахын, наука болон соёл культурын бүхы һалбаринуудта хүдэлхэ үндэр мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэхэ хэрэг бүри һайнаар хангаха, Советскэ Союзай хүсэ шадалай ургалтада улам ехээр туһалха гэжэ Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совет тоолоно.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **К. ВОРОШИЛОВ.**
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль. 1958 оной декабриин 24.

Атомна, водородно буу зэбсэг туршалга болюулха тухай асуудалаар СССР-эй Правительствын үмэнэ СССР-эй Верховно Соведэй бүлэг депутадуудай хэһэн асуулта

Мартын 31-дэ СССР-эй Верховно Совет бүхы янзын атомна, водородно буу зэбсэг туршалгые Советскэ Союзай зүгһөө болюулха тухай тогтоол абаһан юм. Тиигээд ядерна буу зэбсэг туршалгые **хаа хаанагүй хэтэ мүнхэдөө** болюулхын тулада СССР-эй жэшээ дагыт гэжэ ядерна буу зэбсэгтэй бусад гүрэнүүдэй правительствонуудта хандахыень СССР-эй Верховно Совет мүн тиихэдэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаһан байна.

Америкын Холбоото Штадуудай, Великобританиин правительствонууд Советскэ Правительствын зүгһөө хэгдэһэн уряае дэмжэхэгүйһөө байтагай, урдань хэзээшье үзэгдөөгүй ехэ хэмжээгээр ядерна буу зэбсэгэй туршалга хэһэн байна. Энээн дээрэһээнь Советскэ Союз оронойнгоо аюулгүй байдалые хангаха зорилгоор атомна болон водородно буу зэбсэг туршалгые дахин хэжэ эхилхэ баатай болоо һэн.

Мүнөө үедэ Советскэ Союзай, Америкын Холбоото Штадуудай болон Великобританиин түлөөлэгшэдэй зүблөөн Женевэдэ боложо байна. Энэ зүблөөн дээрэ ядерна буу зэбсэг туршалга болюулха тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэнэ. Хэблэлдэ толилогдоһон мэдээсэлнүүдһээ харахада, ядерна буу зэбсэг туршалга болюулха тухай хэлсээн мүнөө хүрэтэр туйлагдаадүй. Тиихэһээ байтагай США болон Великобритани ядерна буу зэбсэг туршалгые хэтэ мүнхэдөө болюулха тухай хэлсээ баталхые правительствонуудаа зүбшөөжэ байна гэжэ мүнөө хүрэтэр мэдүүлээшьегүй гэжэ мэдээсэгдэнэ.

Атомна, водородно бомбонуудые туршалга болюулха тухай асуудалаар хэгдэжэ байгаа хэлсээн мүнөө үедэ ямар байдалтайб, тус асуудалаар хэлсээ баталха гэхэдэ, ямар гол һаад ушарнаб гэжэ СССР-эй Верховно Соведтэ хэлэхыень бидэнэр Правительствые гуйнабди.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд: А. Н. Бакулев, З. А. Лебедева, Л. Н. Соловьев. И. Н. Стец, А. М. Горев, И. А. Буянов, А. В. Палладин, О. Дауренова.

Берлин тухай асуудалаар СССР-эй Правительствын үмэнэ СССР-эй Верховно Соведэй бүлэг депутадуудай хэһэн асуулта

Байгша оной ноябриин 27-до Советскэ правительство США-гэй, Великобританиин болон Франциин правительствонуудта, тэрэшэлэн Германиин Демократическа Республикын болон Германиин Федеративна Республикын правительствонуудта Берлин тухай асуудалаар ното эльгээжэ хандаһан байна. Энэ ното соонь Баруун Берлиниие өөрын мэдэлтэй амгалан город болгохо тухай Советскэ Правительствын дурадхал хэгдэһэн байгаа.

Манай мэдэһэнэй ёһоор, баруун гүрэнүүдэй правительствонууд Советскэ Союзай Правительствын энэ хандалгадань үшөө харюу үгөөды. Гэхэтэй хамта баруун оронуудай гүрэнэй ажал-ябуулагшад Советскэ Союзай тус дурадхал оруулһан шалтагааниие хазагайруулан Баруун Берлиндэ урдынхидал адли эзэмдэлгын гуримые яажашье һаань байлгахые эрмэлзэнэ.

Берлин тухай асуудалаар Советскэ Правительствын хэһэн дурадхалнуудта баруун гүрэнүүдэй правительствонууд ямараар хандааб, мүн Берлин тухай асуудалаар мүнөө үедэ ямар байдал тохёолдонхойб гэжэ СССР-эй Верховно Соведтэ хэлэжэ үгэхыень бидэнэр Правительствые гуйнабди.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд: В. В. Гришин, В. И. Чуйков, Л. И. Ананьева, А. А. Сурков, М. Ф. Рыльский, Х. Турсункулов.

СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси

Декабриин 24-дэ Москвада СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаа бэхижүүлхэ тухай, орон доторхи арадай гэгээрэлэй гуримые саашадань хүгжөөхэ тухай гэһэн зүбшэхэ зүйлэй хоёрдохи асуудалые депутадууд зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ.

Союзай Соведтэ

Кремлиин Ехэ ордоной заседанинуудай зал соо үглөөнэй арбан часта **Союзай Соведэй** заседани нээгдээ. Палатын түрүүлэгшын орлогшо депутат **Н. У. Базанова** түрүүлэгшээр һуугаа. Депутат **П. М. Машеров** (Белоруссиин ССР) түрүүлжэ үгэ хэлээ.

Дунда, дээдэ һургуулиие хубилгалга хадаа манай орондо саашадаа коммунизм байгуулгын таһаршагүй нягта хубинь болоно гэжэ манай арад тооложо, энэ хэмжээе айхабтар халуунаар һайшаажа байна гэжэ депутат мэдүүлбэ. Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаа бэхижүүлхэ, дунда һуралсалые хоёр шата болгон хубааха, залуушуулые һургахадаа, аша үрэтэй ажал хүдэлмэри хүүлжэ, тэдэнииие һургаха гэһэн дурадхалнуудые Белоруссиин ажалшад нэгэн дуугаар дэмжэнэ.

Һурагшадай һуража байхатаяа хамта үйлэдбэриин ажал хэхэ базыень һургуулиин дэргэдэ сүм байгуулха гэһэн хэдэн хүдэлмэрилэгшэдэй дурадхалые депутат Машеров зүбшөөбэгүй. Һурагшадай үйлэдбэриин ажал хэхэ базань хадаа промышленностиин предприятинууд, колхоз, совхозууд болохо ёһотой гэжэ тэрэ тоолоо.

Удаань үгэ хэлэһэн депутат **М. С. Гречуха** (Украинын ССР) үдэшын, мүн заочно һуралсалые тусхай дунда, дээдэ һургуулинуудта али болохоор бэелүүлхэ гэһэн дурадхалые дэмжэхэ зуураа, иимэ жэшээ харуулна. Дзержинскиин нэрэмжэтэ заводто хүдэлдэг 593 инженер-металлургнуудай 518-ниинь үдэшын, заочно һургуулинуудта һуража, дээдэ эрдэмтэй болоһон байна. Тэдэнэй дунда заводой директор, главна инженер, отдел, цехүүдэй начальнигууд, мүн хүтэлбэрилхы бусад инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд бии. Тэдэнэр ажал хүдэлмэреэ һайн мэдэдэг, үйлэдбэриие эрхим һайнаар хүтэлбэрилдэг юм. Дээдэ һургуулинуудые хүтэлбэрилхэ хэрэг гуримшуулагдаха ёһотой гэжэ нүхэр Гречуха хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүдые Казахстанай ажалшад суглаанууд дээрээ үргэнөөр зүбшэн хэлсээ гэжэ депутат **З. С. Омарова** (Казагай ССР) мэдээсэбэ. Ургажа ябаа үетэн тушаа Коммунистическэ партиин айхабтар ехэ анхарал оролдолго гаргажа байһандань советскэ хүнүүд хаа хаанагүй баярлана. Дунда һуралсалые хоёр шата болгон хубааха тухай тезисүүдтэ хэлэгдэһэн дурадхалые бидэнэр дэмжэнэбди гэжэ нүхэр Омарова мэдүүлбэ. Түрүүшын шатань хадаа уялгата найман жэлэй һургуули болоно. Энээниие дүүргэмсээрээ залуушуул тусхай мэргэжэл шудалаад, һүүлээрнь обществодо аша туһатай ажал хүдэлмэри эрхилжэ эхилхэ юм. Дунда һуралсалые түгэсхэхэ хоёрдохи шатадань залуушуул ажаллажа байгаад, хүдэлмэришэн, хүдөөгэй залуушуулай һургуулинуудта һуралсаха ёһотой болоно.

Казахстанай онсо өөрэ байдалые хараада абан, эндэ хүдэлмэришэн, хүдөөгэй залуушуулай һургуулинуудые байгуулхатаяа хамта үйлэдбэриин һуралсалтай политехническэ арбан нэгэн жэлэй дунда һургуули байгуулбал һайн байха гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Онсо бэлигтэй үхибүүдэй һураха тусхай һургуули байгуулһанай хэрэггүй гэжэ депутат Омарова хэлээ.

Дээдэ һургуулинуудта түбхын түрүүндэ үйлэдбэридэ хүдэлһэн залуушуулые абаха гээшэ тон зүб гэжэ депутат **Н. Ф. Игнатов** (Москвагай область) хэлэбэ. Мүнөө жэлдэ Москвагай областиин хори мянга гаран залуушуул 10-дахи класс дүүргээд, промышленность болон хүдөө ажахыда ажаллахаяа ошоһон байна.

Удаань үгэ хэлэһэн депутат **Ф. М. Халилова** (Азербайджанай ССР) национальна һургуулинуудта элдэб хэлэнүүдые үзэхэ асуудал дээрэ тогтобо. Национальна һургуулинуудта ород хэлэн уялгата ёһоор үзэгдэхэ зэргэтэй гэжэ тэрэ хэлэнэ. Үхибүүдые 8 наһанһаа һургуулида абадаг болохо, мүн интернат-һургуулинуудай һурагшад газаа гэртэхи ажалаа өөһэдөө хэдэг болохо ёһотой гэжэ нүхэр Халилова дурадхана.

Узбекистанда эрдэм ухаанай айхабтар ехээр хүгжэһэндэнь бидэнэр омогорхонобди гэжэ депутат **Х. М. Абдуллаев** мэдүүлбэ. Соёл культураяа хүгжөөхэ хэрэгтэ Узбекистан айхабтар ехэ амжалта туйлаа. Мүнөө энэ республика шэнэ, сүлөөтэ ажабайдал амжалта түгэлдэрөөр байгуулха һайхан үльгэр жэшээ хилын саанахи Зүүн зүгэй оронуудта харуулжа байна.

Узбекистанай хүдөөгэй дунда һургуулинуудай ахалагша классай һурагшадай олонхинь колхозой гэшүүд болонхой юм. Тэдэнэр ажалай книжкэ абанхай, хүдөө ажахын хүдэлмэридэ саг үргэлжэ хабаададаг болонхой. Тиимэһээ республикын хүдөө нютагуудта хүдэлжэ байдаг залуушуулай һурадаг дунда һургуулинуудые тэрэ зандань байлгабал дээрэ гэжэ депутат хэлэбэ. Һурагшад хүдөө ажахын хүдэлмэридэ хабаадалсажа байгаад, энэ һургуулида 11 жэл һурадаг болохо ёһотой. Тиихэдэ һүүлшын 3 жэлэй туршада үйлэдбэриин практика гаралгада, ажал хүдэлмэри хэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Депутат **М. П. Никулина** (Ставрополиин хизаар) һургуулидахи үйлэдбэриин бригаданууд тухай хөөрэбэ. Тиихэдээ ажал хүдэлмэриин дүршэлгүй хүнүүдые багшанарай институдуудта абажа болохогүй гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Мүн тэрэшэлэн депутадууд **М. П. Костенко** (Ленинград), **А. П. Лупан** (Молдави), **Э. К. Берклав** (Латвиин ССР), **И. В. Абашидзе** (Грузиин ССР) үгэ хэлээ.

Депутадууд болон айлшад зал соо һууһан Польско-советскэ хани барисаанай бүлгэмэй делегациие халуунаар амаршалаа.

Атомна, водородно буу зэбсэгэй туршалгые болюулха тухай асуудалаар бүлэг депутадууд СССР-эй правительствын үмэнэ асуулта табяа. Мүн баһа бүлэг депутадууд Берлин тухай асуудалаар асуулта хэһэн байна. Заседаниин түрүүлэгшэ эдээнииень депутадуудта уншажа үгэһэнэйнгөө һүүлээр эдэ асуултанууд СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ дамжуулагдаха гэжэ мэдээсэбэ.

Национальностьнуудай Соведтэ

Үглөөнэй 10 часта Кремлиин театр соо **Национальностьнуудай Соведэй** заседани нээгдээ. Палатын түрүүлэгшын орлогшо депутат **К. Кондучалова** түрүүлэгшээр һуугаа.

Арадай һуралсалай гуримые хубилгаха тухай түсэбые манай оронной бүхы ажалшадтал мүн Украиныншье ажалшад нэгэн дуугаар һайшаагаа гэжэ депутат **С. В. Червоненко** мэдүүлбэ. Нүхэр Н. С. Хрущевой бэшэг соо, КПСС-эй ЦК-гэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүд соо гансал арадай һуралсалай асуудалнууд тухай хэлэгдэнэ бэшэ, харин тэдээн соо коммунистическэ обществын хүнэй шэнжэ шанар тухай, ерээдүй саг тухай ехэ ехэ асуудалнууд табигдана гэжэ нүхэр Червоненко хэлэбэ.

Депутат **Н. Додхудоевто** (Таджигай ССР) үгэ үгтэбэ. Партиин XX съездын һүүлээр Таджикистанда һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайжаруулха талаар зарим нэды хүдэлмэри үнгэргэгдөө гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдээсэбэ. 118 дунда һургуулида үйлэдбэриин һуралсалтай классууд эмхидхэгдэнхэй. Һурагшад Сталинабадай бүд нэхэгэг комбинадта, Ленинабадай торгоной комбинадта, механическа заводто болон бусад хэдэн предприятинуудта ошожо, үйлэдбэриин практика гарадаг, тусхай мэргэжэл шудалдаг болонхой. Хүдөөгэй һургуулинуудта Ставрополиин хизаарай жэшээгээр һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд байгуулагданхай.

Һургуулиие үйлэдбэритэй холбохо хэрэгтэ профсоюзна организацинуудай дүүргэхэ үүргэ тухай ВЦСПС-эй Түрүүлэгшын орлогшо депутат **Л. Н. Соловьев** тогтожо хэлээ. Һургуулинуудай педсоведтэ предприятиин профсоюзна организацинуудай түлөөлэгшэдые — түрүү хүдэлмэришэд, техник, инженернүүдые оруулбал һайн гэжэ тэрэ хэлээ.

Киргизиин 80 һургуулида хоёр жэлэй урда тээ үйлэдбэриин һуралсал бэелүүлэгдэжэ эхилһэн юм гэжэ депутат **Б. Казакбаева** (Киргизи) мэдээсэбэ. Эдэ һургуулида һураһан үхибүүд болбосоролой аттестадтай хамта тусхай мэргэжэл шудалһан тухай үнэмшэлгэ абадаг байна. Тэдэнэй олониинь үйлэдбэриин түрүүшүүл болонхой. Хүдөө нютагуудтахи колхоз, совхозуудта һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд байгуулагдажа, һурагшад эдэнэй ашаар ажал хүдэлмэридэ хабаададаг болонхой.

Депутат **Х. К. Пирн** (Эстониин ССР) гол түлэб национальна һургуулинуудта хабаатай хэдэн дурадхал оруулаа. Республикын дунда һургуулинуудта түрэлхи, ород, хари хэлэн уялгата ёһоор үзэгдэхэ. Тиихэдэ һургуулинуудта түрэлхи, ород хэлэ, мүн республикын түүхэ, географи үзэхэ болоһон дээрэһээнь түрүүшын шатын һургуулинуудые 9 жэлэй болгохо хэрэгтэй гэжэ нүхэр Пирн тэмдэглэбэ.

1956—1957 оной һуралсалай жэлэй туршада республикын 20 һургуулида үйлэдбэриин һуралсалтай классууд байгуулагданхай гэжэ депутат **И. С. Долидзе** (Грузи) мэдээсэбэ. Һурагшад токариин, электрослесариин, электромонтажнигай, нарин дарханай, трактористын, үрэ жэмэс ургуулагшын мэргэжэл эндэ шудалха аргатай. Тиигээд һургууляа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр һурагшад шэлэн олоһон мэргэжэлээрээ хүдэлдэг юм.

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь **Л. К. Балясная** удаалуулан үгэ хэлэнэ. Комсомол, бүхы совет залуушуул арадай һуралсалай гуримые шэнэдхэн хубилгаха хэмжээ-ябуулга нэгэн дуугаар һайшаана гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Һуралсалай шэнээр эмхидхэгдэдэг болоходо пионерэй болон комсомолой организацинуудай хүдэлмэриие улам саашадань һайжаруулха арга олдохо байна.

Удаань нүхэр Балясная үйлэдбэриин ажалай хүмүүжүүлхы удха шанар тухай хэлэбэ. Залуушуулые абахаяа бэлэдхэжэ байһан предприяти энэ хэрэгтэ онсо ехэ харюусалгатайгаар хандаха ёһотой. Цехүүдтэ ариг сэбэр сахилга, хүдэлмэришэдэй сэбэр хубсаһан, ажалай культура — эдэ бүгэдэ айхабтар ехэ удха шанартай.

Тэрэшэлэн депутадууд **Н. Джандильдин** (Казахстан), **Е. И. Афанасенко** (РСФСР-эй Гэгээрэлэй министр), **М. А. Гедвилас** (Литвагай ССР), **А. Я. Пельше** (Латвиин ССР) гэгшэд Национальностьнуудай Соведэй үглөөнэй заседани дээрэ үгэ хэлээ.

Заседаниин түгэсхэлдэ үгэ хэлэһэн суглаанай түрүүлэгшэ—Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **К. Кондучалова** депутадуудһаа хоёр асуулта ороо гэжэ мэдээсэбэ. Атомна, водородно буу зэбсэгэй туршалгые болюулха тухай асуудалаар бүлэг депутадуудай хэһэн асуултые, мүн Берлин тухай асуудалаар бүлэг депутадуудай хэһэн асуултые тэрэ уншажа үгөө. Эдэ асуултанууд СССР-эй Правительствода дамжуулагдаха юм.

***

Декабриин 24-нэй үдэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. **Национальностьнуудай Соведэй** заседани Кремлиин Ехэ Ордон соо болоо. Палатын түрүүлэгшэ депутат **Я. В. Пейве** түрүүлэгшээр һуугаа. **Союзай Соведэй** заседани Кремлиин театр соо болоо. Палатын түрүүлэгшын орлогшо депутат **Н. П. Бажан** эндэ түрүүлэгшээр һуугаа.

Мүн үглөөнэйхидэл адли эндэшье һургуулиие ажабайдалтай холбоотой болгохо тухай, орон доторхи арадай һуралсалай гуримые саашань хүгжөөхэ тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Депутадууд КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүдые нэгэн дуугаар һайшааха зуураа, арадай һуралсалые һайжаруулха зорилготой дурадхалнуудые оруулаа.

Национальностьнуудай Соведэй заседани дээрэ иимэ депутадууд үгэ хэлээ: **Т. А.-Г. Аллахвердиев** (Азербайджанай ССР), **Я. С. Гросул** (Молдавиин ССР), **Ф. З. Загафуранов** (Башкирай АССР), **У. К. Вахабова** (Узбегэй ССР), **Г. Х. Маргарян** (Армениин ССР), **А. Мурадов** (Туркмениин ССР), **И. С. Беляев** (Карелиин АССР).

Депутадууд **С. У. Умаров** (Таджигай ССР), **А. Ф. Ивкина** (Рязаниин область), **К. Алтаев** (Туркмениин ССР), **П. П. Лыгун** (Днепропетровскиин область), **М. Абдыкулов** (Киргизиин ССР), **А. Г. Крылов** (Москва), **З. В. Пушкарева** (Свердловскиин область) гэгшэд **Союзай Соведэй** заседани дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Ажалай резервын училищи, һургуулинуудые нэгэ, шэнэ түхэлэй һургуулинууд болгон хубилгаха шухала гэжэ депутат **Т. А.-Г. Аллахвердиев** хэлээ. Эрхим мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдиие бэлэдхэхэ профессионально-техническэ училищинууд һурагшадтаа гүйсэд дунда эрдэм олгохо ёһотой гэжэ тэрэ тоолоно.

Депутат **Ф. З. Загафурановай** хэлэһэнэй ёһоор, хүдөө нютагуудта томо интернат-һургуулинуудые эмхидхэхэ хэрэгтэй болоно.

Үдэшын заседанинуудай түгэсхэлдэ Национальностьнуудай Совет болон Союзай Совет хуули гаргаха тушаа һанамжа, дурадхал оруулдаг палатануудай комиссинуудай дурадхалаар «Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаа бэхижүүлхэ тухай, СССР-тэ арадай һуралсалай гуримые саашадань хүгжөөхэ тухай» гэһэн хуули нэгэн дуугаар баталан абаа.

Декабриин 25-да сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

(ТАСС).

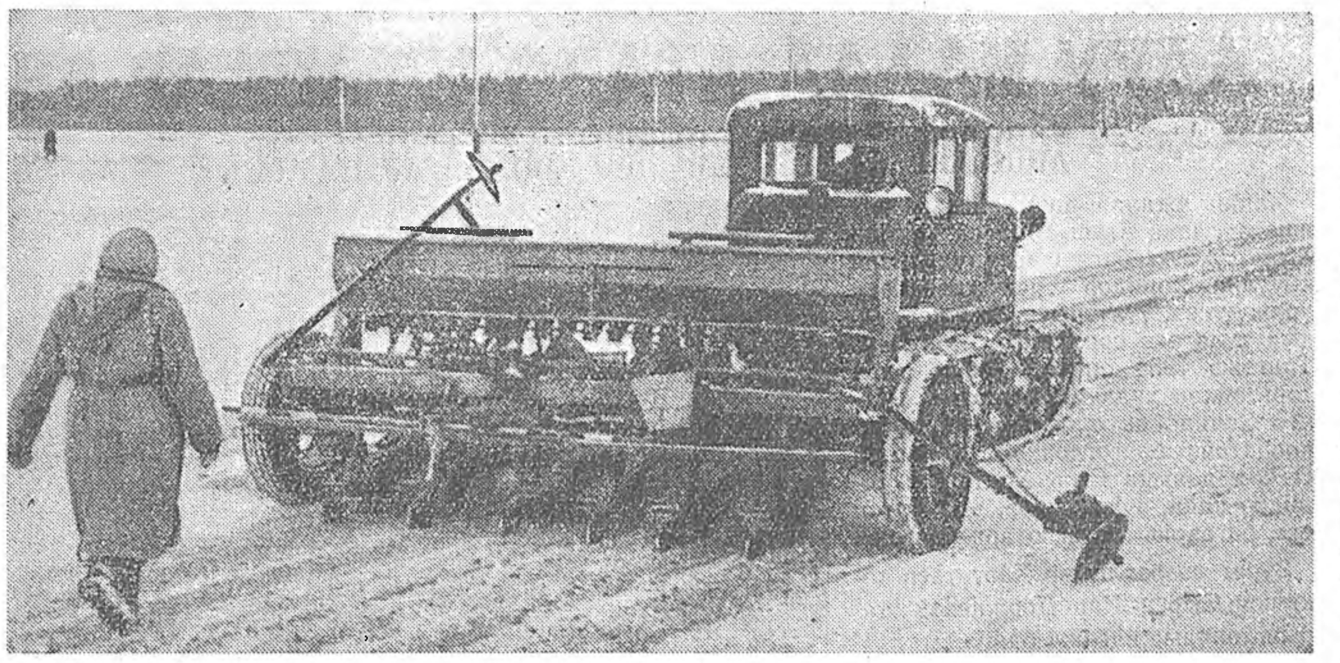

Москва шадарай «Горки II» совхоздо үбэлэй тарилга эхилээ. Тэндэ 12 гектарта морковь таригдаха юм. Эртын, оройн капуста, тэжээлэй свёкло һаяар таригдаха байна. Һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй турша соо хэгдэһэн үбэлэй тарилга һайн үрэ дүн харуулаа.

Зураг дээрэ: Н. М. Вольф, С. В. Крылов гэгшэдэй ухаалан зохёоһон «СФ-20» маркын фрезернэ сеялкээр «Горки II» совхоздо морковиин үбэлэй тарилга хэгдэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

ТРАКТОР, МАШИНАНУУДАЙ ЗАҺАБАРИЛГЫЕ ХУРДАДХАЖА, ШАНАРЫЕНЬ ҺАЙЖАРУУЛАЯ!

Дүрбэдэхи кварталайнгаа түсэб дүүргээ

Хабарай тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриин түлэб ябуулагдажа байһан энэ үедэ Зэдын аймагай Цагаан-Усанай РТС колхозуудай трактор, машинануудые заһабарилха талаар урдаа табигдаһан шухала зорилгоёо муу бэшээр дүүргэнэ. Шэнэ эрхэ байдалда ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ шадаһан энэ РТС трактор заһабарилха дүрбэдэхи кварталайнгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргээд, мүнөө түсэбһөө гадуур олон трактор заһабарилжа эхилээ.

Машинно-тракторна станцинуудые шэнэдхэн хубилгаха тухай шиидхэбэриин гараһанай һүүлээр Цагаан-Усанай табан колхозууд МТС-эй элдэб маркын 65 трактор, тарянай, силосэй таби шахуу комбайн болон бусад машина, техникэ худалдан абаһан байна.

Таряа хуряалга, хүдөө ажахын бусад хүдэлмэринүүдые дүүргэһэнэй һүүлээр, РТС-эй мэргэжэлтэд, тэндэхи техническэ-хиналтын инспектор болон колхозуудай механигууд бүхы трактор, машинануудаа шалган үзэжэ, тэдэндэ ямар заһабарилга хэгдэхэ байһаниинь тодорхойлһон байгаа. Һүүлээрнь РТС, колхоз хоорондоо хэлсээ баталжа, октябриин 4-һөө тракторнуудаа заһабарилжа эхилһэн байна. Тиихэдээ байгша оной IV кварталда 25 трактор заһабарилха түсэбтэй байһан аад, тэрэнээ хоёрхон һарын туршада дүүргэжэ шадаа. Мүнөө РТС-эйхид түсэбһөө гадуур 12 трактор, тэрэ тоодо Борьёогой совхозой арбан трактор заһабарилгада оруулаад байнхай.

Тэндэ трактор, машинануудай заһабарилга урданайхиһаа эмхитэйгээр эхилээ. Заһабарилгын хүдэлмэри имагтал узловой аргаар ябуулагдана. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ трактор заһабарилга бригадно-узловой аргаар үнгэргэгдэдэг байһан дээрэһээ энэ хүдэлмэри унжагайруулагдадаг байгаа.

Урдань заһабарилгын үедэ МТМ-дэ хамта дээрээ 30—40 хүнтэй 6—8 бригада нэгэ доро хүдэлмэрилхэ баатай бологшо һэн. Тиихэдээ бригаданууд өөһэд өөһэдынгөө трактор заһабарилхые эрмэлзэдэг байгаа. Олон бригаданууд нэгэ доро хүдэлмэрилхэ болоходо МТМ-гэй байра бага байжа, ээлжээ хүлеэхэ ушар гарагша һэн. Бригадно-узловой аргаар заһабарилга хэгдэхэдэ, ямар нэгэн бэлэн бэшэ жэжэ запасной часть ганса нэгээрнь бэлдэгдэжэ, горьтой саг гээгдэгшэ бэлэй, — гэжэ РТС-эй МТМ-е даагша нүхэр В. М. Дагаев хөөрэнэ.

Харин мүнөө РТС трактор, машина заһабарилгада колхозой механизаторнуудые үсөөнөөр хабаадуулжа, ехэнхиинь өөһэдынгөө хүсөөр дүүргэнэ. Тиимэ олон хүнтэй ехэ бригадануудшье байхаяа болижо, заһабарилга дээрэ оройдоо хорёод хүн хүдэлмэрилнэ. Заһабарилгада хэдэн трактор оруулхатайгаа зэргэ ямар тракторта ямар запасной часть, деталиин хэрэгтэй байһаниинь элирүүлэн, тэдэниие складһаа саг дарыдань абадаг гү, али МТМ-дээ олоор бэлдэжэ, ганса нэгээрнь хэдэг үлүү хүдэлмэри гаргахаяа болиһон байна. Мүнөө МТМ-гэй бүхы хүдэлмэришэд—токарь, слесарь, түмэршэ дархан, балташан бүхэн заһабарилгын хүдэлмэридэ мэргэжүүлэгдэжэ, багахан хүсөөр ехэхэн хүдэлмэри түргэн саг соо дүүргэхэ аргатай болобо. Тингэжэ ажалай бүтээсэ тэндэ һураггүй ехээр дээшэлээ.

Заһабарилгаһаа гараһан трактор эзэдтээ тушаагдахадаа хэды соо ойроо хүргэгдэхэгүй гэһэн болзортойгоор пломбодогдожо үгтэнэ. Тэрэ хадаа заһабарилгын шанар тухай хэлэнэ.

РТС-эй хүдэлмэришэдэй бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилжэ байһаниие В. Плюснин, Г. Баранов, Н. Плюснин, И. Плюснин болон бусадай хүдэлмэри гэршэлнэ. Тэдэнэр халаан бүхэнэйнгөө нормо 120—130 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

«Коммунизм» колхоз хамта 18 трактортай. Тэдэнэй арбаадынь заһабарида орожо гараһан байха юм. Гадна бүхы сеялкэнүүдынь хүдэлмэрилхөөр бэлэн болгогдонхой. Мүнөө үедэ плугууд заһабарилагдажа байна.

— Бүхы тракторнууднай хүдэлмэрилхөөр бэлэн. Шэнэ болон заһабарилгаһаа гараһан тракторнуудһаа гадна, үлэгшэ тракторнууднай колхозой үйлэдбэриин бусад ажалда ябана. Тэдэ тракторнууд хабар болотор ажаллажа, хэрбээ заһабарилга хэрэглэхэ байгаа һаань, РТС-эй МТМ-дэ оруулжа гаргаха байнабди. РТС колхоз хоорондын харилсаан яһала һайн. Тэрэнэй зүгһөө колхоздо тон ехэ туһаламжа хүргэгдэнэ,—гэжэ «Коммунизм» колхозой механик нүхэр Бабасан Сунграпов хөөрэнэ.

Зүгөөр, колхозуудта машина, техникэ хадагалха гараж, һарабша үшөө бэлдэгдээгүй байһаар. Тиимэһээ трактор болон комбайнуудаа механизаторнууд газаагаа барина. Тэрэнь колхозуудай ажалдахи ехэхэн дутагдалнуудайнь нэгэн болоно.

Н. Цыбенов.

Эмхигүй дээрэһээ удаарна

Сэлэнгын аймагта трактор, машинын заһабарилга унжагайрна

Машинно-тракторна станцинуудые хубилгаһанай һүүлээр мүнөө жэл түрүүшынхеэ шэнэ эрхэ байдалда машина, техникэ заһабарилагдажа байна. Сэлэнгын РТС-тэ энэ хүдэлмэриин ямараар эмхидхэгдэһэн тухай доро хэлэгдэхэнь.

Энэ РТС трактор, машина заһабарилгын хүдэлмэри оройтожо эхилээ.

—Заһабарида ябаха механизаторнууд тухай һара хахад соо РТС колхозууд хоёрой хоорондо хооһон хөөрэлдөөн боложо байгаа,—гээд главна инженер нүхэр Ганзин сэхэ мэдэрнэ. Үнэхөөрөө ноябриин хоёрдохи хахад болотор эмхидхэлэй хүдэлмэри хэжэ, нобшорогдоһон байна. Һүүлэй һүүлдэ заһабарида РТС өөһэдынгөө механизаторнуудые табиһан байна. Тиигэжэ ноябриин хоёрдохи хахадһаа РТС-тэ заһабариин хүдэлмэри шиидэжэ эхилһэн байгаа. Энэ шалтагаанһаа тракторай заһабарилга ехээр удаараа. Байгша оной IV кварталай түсэбэй ёһоор 27 (элдэб маркын) трактор капитальнаар заһагдаха ёһотой байгаа. Декабриин 10 болотор 10 тракторынь заһагдаа. Мүн хэдэн мотор заһагдаһан байна. Гадна тракторай запасной частиин дутууһаа боложо, заһабариин хүдэлмэри ехээр хойшо татагдаһан байна.

Эдэ бүгэдын шалтагаанаар Сэлэнгын РТС трактор, машина заһабарилгын IV кварталай түсэбые дүүргэжэ шадахагүй жэшээтэй болоод байна. Инженер, механигуудай мэдэрһэнэй ёһоор 21—22-һоо олон трактор заһагдахагүй болоно.

Тракторай заһабари ехэ үнэтэй болоно гэжэ тусгаар тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, бухгалтериин дансаһаа харахада, капитальна, мүн бага зэргын заһабарилга хэгдэһэн долоон тракторай табаниинь хараалагдаһанһаа һураггүй үнэтэйгөөр заһагдаһан байна. ДТ-54 маркын тракторые капитальнаар заһабарилхадаа 3 мянган түхэриг үлүү ехээр гаргашалһан байба. Юундэ иимэ болоноб гэхэдэ, тракторай нэгэ ехэ частиие (базисна деталь), жэшээнь, дизельнэ тракторай гусеница гү, али МТЗ-эй резинэ һэлгэхэдэ нэгэ тракторай заһабариин мүнгэ барагсаан һалгана гээд эндэхид хэлэнэ. «Коммунизм» колхозой нэгэ «Беларусь» тракторта бага зэргын заһабари хэхэдэнь, хоёр мянга 500 түхэриг үлүү ехээр гаргашалагдаһан байгаа. Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб? Зарим колхозуудта трактор, машинадаа һайн харууһа хэдэггүй, мухаряал һаань, һэе һэбхүүл болотор ябуулдаг байһыень энэ баримта гэршэлнэ бэшэ аал? Машина, техникэ заһабарилгын түлөө сүм харюусадаг ха даа РТС-эй инженер, механигууд, гүрэнэй инспекторнүүд эдэ бүгэдые шалгаха, харалсаха ёһотой байгаа.

Сэлэнгын аймагай гурбан колхоз (Карл Марксын, Энгельсын, XX партсъездын нэрэмжэтэ) РТС-һээ холо байдаг дээрэһээ трактор, машинаяа өөһэдөө заһабарилха түсэбтэй. Бэшэ колхозуудынь ехэ заһабариие РТС-тэ, бага зэргын заһабари өөһэдөө хэхэ юм ха.

Юрэнхыдөө колхозуудтахи заһабариин хүдэлмэри ехэ муугаар ябуулагдажа байна. Жэшээнь, Зүйн-Сутайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз элдэб маркын 11 трактортай. Эдээнэй хэдыень капитальнаар заһуулха, хэдыдэнь бага зэргын заһабари хэхэ байһанаа эндэхид хүсэд тодорхойлоогүй, маргаһан зандаа. ДТ-54 МТ-3 хоёрто ехэ заһабари хэгдэхээр РТС-тэ эльгээхэшүү хэбэртэй ярилдана. Бэшэнүүдээ өөһэдөө заһабарилха янзатай. Теэд тэдэнэйнгээ заһабарилгада нэгэ үдэр хүниие табяад, үглөөдэрынь ондоо ажалда ябуулжархидаг байна. Хүнэй асуухада, таба-зургаан хүн заһабарида ябана гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд хэлэдэг заншалтай. Үнэндөө тиимэ бэшэ. Гараж соонь нэгэ ДТ-54 трактор торхо болотороо задалаатай, хоёр иимэ трактор минн табяатай байна. Декабриин 18 болотор энэ колхоздо минн хоёрхон трактор (МТЗ), 6 сеялкэ, 3 плуг заһагдаа.

—Сеялкэнүүдээ иимэрхүүгээр заһабарилаа һаа, колхоз тарилга хэжэ шадахагүй гү,—гэжэ хүнэй асуухада:

—Бэрхэтэй даа,—гэжэ колхозой механик нүхэр Бадмаев харюусана.

Трактор, машина заһабарилгын нобшо муугаар ябуулагдажа байхаһаа гадна, энэ колхоздо механизаторнууд—трактористнууд үсөөн байна. Энэ асуудал шиидхэхэ тухай эндэ һаял хэлсэжэ эхилээ.

Мүн «Коммунизм», Тельманэй нэрэмжэтэ, XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд трактор, машинын заһабари оройдоо эхилээдүй. «Коммунизм» колхоз энэ талаар хэнһээшье муу байдалтай.

Мүн зарим колхозуудта машина, техникэдээ хайша хэрэгээр, эзэн бусаар хандана. Мүнөө жэлдэ машина, техникэ худалдажа абаһан колхозууд һарабша, сарай барижа үрьдеэшьегүй һаа, тэдэнээ арилгаад, сэбэрлээд, нэгэ газар суглуулжа табиха аргатай байгаа. «Коммунизм» колхозой түб тосхондо гэр бүхэнэй ойро ямар нэгэн машина заатагүй дайралдана.

Эдэ бүгэдэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, партиин айком аймагай гүйсэдхэхэ комитет, хүдөө ажахын инспекци энэ талаар ехэ эрилтэ хэдэггүй, шалгадаггүй байна. Эдэ хүтэлбэрилхы организацинууд мүнөө дээрээ телефоноор тоо мэдээ абаад лэ байна.

Л. Кыштымов. Д. Жугдурова.

ҮБЭЛЖЭЛГЫН ДУТАГДАЛНУУДЫЕ ДАРЫ УСАДХАЖА, АДУУ МАЛАА АТАР ТАРГАНААР ОНДО ОРУУЛАЯ!

ХОНИДОЙ ҮҮЛТЭР ИИГЭЖЭ ҺАЙЖАРУУЛАГДАНА

Хонин ажалаа ашагтайгаар хүгжөөхэ тушаа Ахын аймагай «Улаан Аха» колхоз бага бэшэ хүдэлмэри ябуулна. Хонидоо искусственнаар үрэжүүлжэ, үүлтэрыень һайжаруулхын тула ехэ оролдолго гаргана. Тиигэжэ 1954 онһоо хойшо эндэ горьтойхон хүдэлмэри хэгдээ. Мүнөө хонидойнь олонхинь нарибтар нооһотой болгогдонхой. Колхозой ОТФ-е даагша Егор Хаптагаев хонидоо наһа, зүһэ, эрэ, эмэ болон ехэ, багаарнь илган, отара болгоно.

Зураг дээрэ: нүхэр Хаптагаев хонишон Сырен-Жап Доржиевай отарын хонидые илгажа байна.

Д. Дугаров.

Бэлшээриие зүбөөр хэрэглэнэ

Кяхтын Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо үнинэй мал ажал дээрэ ябажа, баян дүршэл олоһон хүнүүд олон юм. Үнэн сэхэ, оролдосотой ажалаараа зонойнгоо дунда хүндэтэй болоһон мал адуулагша Ж. Цыренжапов иимэ түрүү хүнүүдэй нэгэн гээшэ. Энэ үбгэжөөл 192 толгой залуу эбэртэ бодо мал харууһалжа байнхай.

Хабарай, зунай үедэ тэдэнээ һайн бэлшээридэ ябуулаад, саг соонь дура зоргоорнь уһалдаг юм. Хэды хоноод лэ бэлшээрисэ һэлгэжэ ябадаг заншалтай.

— Эдеэлсэ һайнтай шэнэ газарта мал бэлшээхэдэ һайн агша. Би бэлшээриингээ бүхы газарые үбһэ ногоонойнь шанараар, уһа хужарайнь зэргээр хэды хуби болгожо хубаагаад, тэндээ хэды хоногоор малаа һэлгүүлэн адуулдаг гээшэб. Тиигэдэ мал таргаласатай,—гэжэ мал адуулагша нүхэр Цыренжапов хөөрэдэг.

Илангаяа намарай үедэ малаа һайса таргалуулжа, шадал хүсыень шангадхажа абаха гэжэ тэрэ оролдодог. Мүн ерооһо тариянай, зелёнкын һуурида малаа адуулдаг байна.

Харюусалгата ажалдаа үнэн зүрхэнһөө оролдон, онол оншыень оложо ябадаг дээрэһээ энэ жэл нүхэр Цыренжапов горьтой амжалта туйлаа. Хаража ябаһан хашараг, буруудайнгаа тус бүриин шэгнүүриие дундаа зэргээр 130 килограммаар нэмээгээ.

Энэ ажалша үбгэжөөл дулаан байхаһаа хойшо үбэлжэлгэдэ бэлдэжэ эхилдэг. Мүнөө малайнь байра һайса заһагданхай. Гадна үбһэ тэжээлынь газаагаа зөөгдэһэн байна.

Эхэ оронойнтоо ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй гайхамшагта түсэбые зүбшэн хэлсэжэ байһан үедэ энэ шадабаритай мал адуулагша ажалдаа улам эдэбхи үүсхэлтэйгээр хандана. Партиин ээлжээтэбэшэ XXI съездые угтуулан, малайнгаа хүшэ шадалыень бууруулангүй, тобир тарганаар ондо оруулха уялга абанхай.

С. Климов.

Бэлэдхэл муутай байһаар

Зэдын аймагай Борьёогой сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз энэ үбэлэй үедэ 1600 хонинһоо түл абаха түсэбтэй юм. Мүнөө эндэ хонид хурьгалжа эхилэнхэй. Теэд олонхи отаранууд шэнэ түл абахын тулада хүсэд һайнаар бэлдээгүй байһаар.

Цыренжап Цыбикжаповай отарынхид һайса заһабарилагдаагүй, түхеэрэлгэ муутай байра соо түрүүшынгээ түлнүүдые абаа. Тиихэ саанаа энэ байрань нёдондонойнгоо шэбхэһээ сэбэрлэгдээгүй, будагдаа сагаадагдаагүй юм. Хурьгалха 700 хониндо оройдоол 2—3 таһалга бии. Хэрбээ эдэ олон хонидой дээр дээрэһээ хурьгалжа эхилээ һаань, эндэхи хонишод тэдэ түлнүүдые хаанаа хэхэнь гээшэб? Мүнөө хурьгалһан хонидой байха таһалгануудые хэхэ гэхэдэнь, хюрөөдэмэл модон дутана.

Тэрэшэлэн нүхэр Цыремпиловэй отарада түл абалга тон муугаар ябуулагдажа байна. Эндэхи хонишод һая гараһан хурьгадаа эхэһээнь һалгаагаад, задагай зайдан байрада оруулжархёо. Эгээл иимэрхүү байдал нүхэр Жамбаловай отарада үзэгдэнэ. Энэ отарын хонид хүсэ шадал багатайгаар үбэлжэлгэдэ ороо. Гэбэшье тус отарынхид хонидоо һайнаар харууһалжа, хүсэ шадалыень нэмээхын хойноһоо һайса оролдоногүй. Саашадаа малайнгаа тамирые һайжаруулаагүй, хэмжээ абаагүй һаань, энэ отарада шэнэ түл гарзада орохо доо болохо.

Зэдэдэ үдэр үнгэрхэ бүри хүйтэн шангарна. Теэд энэ колхозой отарануудта бэлэдхэгдэһэн үбһэ тэжээл хэм хэмжүүргүйгөөр гаргашалагдана. Тэрэшэлэн хонид уһаар тон мууса хангагданхай. Колхозой бүхы хонид минеральна тэжээлээр дутана. Эдэ дутагдалнуудые колхозой хүтэлбэрилэгшэд һайса мэдэжэ байгаад, тэдэниие усадхаха тушаа ямаршье хэмжээ абанагүй. Колхозой ветеринарна мэргэжэлтэд нүхэд Нефедов, Похосоева, Жамбалов һулаар хүдэлнэ. Тэдэнэр отаранууд дээгүүрээ үсөөн ябадаг тула хонишодойнгоо байра байдалые һайса мэдэдэггүй, тэдэндээ мүртэйгөөр туһалдаггүй. Мүн хонидые зүбөөр эдеэлүүлхэ, хурьгадые тобир һайнаар түлжүүлхэ арга хонишодтоо заажа үгэдэггүй.

Мүнөө хонишодой хүдэлмэриин эгээл харюусалгатай үедэшье тэдэнэй культурно-ажаһуудалай эрилтэ хангагданагүй. Отарануудта нүүдэл наймаан абаашагданагүй. Тиимэһээ сүлөө забдагүй хонишод 5—8 километртэ байһан колхозой түб тосхон ошожо, хэрэгтэй эд бараагаа абана. Мүн шэнэ газетэ, журнал саг болзортоо малшадта абаашагданагүй. Колхозой агитаторнууд 10—20 хоног соо фермэ, отарада харагдахаяа болишодог. Теэд иимэ дутагдалнууд партийна эхин организациин секретарь нүхэр Тужиновай һанааень зобоодоггүй. Нүхэр Тужинов өөрөөшье хонишодтоо хаа яахан айлшалаад лэ ошохоһоо бэшэ ондоо юумэ хэдэггүй тооной.

Нёдондо үбэл Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо байра байдалай муу, үбһэ тэжээлэй бага дээрэһээ олон хурьгад гарзада ороһон байгаа. Теэд колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Вампилов, парторганизациин секретарь нүхэр Тужинов болон бусад хүтэлбэрилэгшэд энээнһээ ямаршье һургаал абаагүй, тэрэнээ дабтажа байна.

Тус колхозой малай үбэлжэлгын дутагдалнуудые усадхаха тушаа аймагай хүтэлбэрилхы органууд яаралтай хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

В. Жигмитов. «Джидинский колхозник» газетын хүдөө ажахын таһагые даагша.

Гахайшан Доржо Цыбиков

Доржо Дашиевич Цыбиков гахай таргалуулха дүршэлтэй хүн гэжэ Закаменай аймаг соо суутай. Табан жэлэй саада тээ «Победа» колхоз гахай үсхэбэрилгын ашаг олзо ехэтэйе ойлгожо, тэрээндэ анхарал табижа эхилээ һэн. Теэд тэндэ ажаллаха шадабаритай хэн байха бэлэй гэжэ правлениин гэшүүдэй хэлсэхэ уеэр ямаршье ажалда ябахадаа үнэн сэхээр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг нүхэр Цыбиков гахайшан болохомни гэһэн байгаа. Тэрээнһээ хойшо хэдэн жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо Доржо Цыбиков гэр бүлөөрөө хүдэлжэ, гахай түрүүлхэ, поршоонхо тэнжээхэ, таргалуулхадаа яһала дүршэлтэй болоо.

Энэ колхоз үнгэрһэн жэл 32 гахай һайса таргалуулаад, ехэхэн шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушааһан байгаа. Байгша оной март һарада гараһан 54 поршоонхо мүнөө шахан таргалуулагдажа байна. Нёдондонойхидо орходоо тэдэнээ бүри һайнаар таргалуулжа, тус бүриень центнерһээ дээшэ болгоод гүрэндэ худалдахабди гэжэ гахайшан Доржо, Ханда Цыбиковтэн мэдүүлнэ.

—Манай нютагай эрхэ байдалда гахайнуудые март, апрель һараһаа оройтуулангүй түрүүлээд, зуниинь ногоотой, уһатай газарта бэлшээхэдэ бэлээр томо болодог юм. Гахай гээшэ газар малтаха табилантай амитан хадаа юушье эдюулээ һаа, газараал малтаха дуратай байдаг. Ургамалай үндэһэ эдихэдээ нэмэлтэ тэжээл абадаг, мүн үдэрэй халуунда уһа шалбааг соо хэбтэхэдээ ехэ зохидоор амардаг гээшэ. Тиимэһээ бидэнэр зунай үедэ гахайнуудаа уһа шалбаагтай, халаахай, ногоогоор элбэг газарта бэлшээдэгбди. Зундаа бодондо ороһон гахайнууд октябрь, ноябрь һарада түрэдэг гээшэ. Поршоонхонуудыень һайнаар эдеэлүүлжэ, томо болгоод, хабарынь гүрэндөө худалдажа болохо,—гэжэ нүхэр Цыбиков хөөрэнэ.

«Победа» колхоз эхэ гахайнуудые нэгэ удаа түрүүлээд, һүүлээрнь шахажа тушаадаг болонхой. Мүн үүлтэртэ гахайн поршоонхонуудые ондоо колхозуудта худалдажа, аймаг дотор гахай үсхэбэрилгые үргэдхэхэ хэрэгтэ туһална.

Гахайшан Цыбиковтэн шахажа байһан гахайнуудтаа тариянай үлэгдэл болон бусад тэжээл үгэхын хажуугаар, зелёнко ууралтуулан хэршээд, орооһонтой гү, али һагшадаһантай холижо эдюулнэ. Ерэхэ жэл тэдэндээ силос дараха гэжэ шиидэнхэй.

Нүхэр Цыбиковэй дүршэлһөө харахада, «Закаменда гахай үсхэбэрилхэдэ тон таарамжагүй нютаг» гэжэ зарим хүнэй хэлэдэгынь буруу һүрөө. Аймаг дотороо гахай үсхэбэрилжэ болохо байһые элирүүлжэ үгэһэн энэ гахайшан ажалдаа шэнэ амжалта туйлажа, партиин XXI съездые угтахаар шиидэнхэй.

Д. Аюшеев, манай корр.

БАЯН ДЭЛГЭР БАЙДАЛ

1. Колхозой клуб соо...

Үдэшын долоонһоо үнгэржэ байхада Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой центр—Ташар нютагта хүрэбэбди. Үбэлэй үдэр богони даа: наран үнихэн орожо, газаа харанхы болоод байгаа. Айлай гэр соогуур, үйлсэ гудамжаар электрын гал яларна. Ирагуу дуунай аялга радиогоор дамжуулагдана.

Колхозой клуб тээшэ хүнүүд ганса нэгээрээ, бүлэг бүлэгөөрөөшье һубарилдан ошоно. «Мүнөө үдэшэ клубтатнай юун болохонь бэ?» гэжэ асуухада, хэдэн хүнүүдээр хамта ябаһан залуу колхозник Бимба Цоктоев: «Городһоо артистнууд ерээд байна. Зүжэг табихань»,—гэбэ... Түрүүн ерээшэдэй зариманиинь клуб соохи библиотекын таһалгада орожо, газетэ, журнал уншана, нүгөөдүүлынь партиин XXI съездэдэ, ЦК-гэй тезисүүдтэ зорюулагдаһан уряа лозунг, диаграммануудые харана.

Хоёр зуу гаран хүнэй багтаха уужам ехэ клуб соо хүл табиха зайгүй болотор хүн зон сугларанхай. Холо, ойрын гүүртэ, отарануудһаа, колхозой центрһээ үбгэн залуугүй, ехэ багагүй ерэнхэй байба.

...Уданшьегүй бурят драмын театрын бэлигтэй артистнууд П. Николаев, М. Халтагарова, В. Найдакова, С. Рабсалов болон бусад колхозой клубай сценэ дээрэ харагдаад, хитад драматург Цао Юйгэй «Тайфун» гэжэ зүжэг табижа эхилбэ. Сугларагшад тэрэ зүжэгые ехэтэ һонирхожо хараа.

Удаань колхозой хүсэтэй шираг хүбүүд сценэ дээрэ гараад бурядаар барилдажа оробо. Тракторист Очиров бултыень буляад, нэгэдэхи һуурида гараа. Һүүлээрнь залуушуул клуб соогоо «ёохор» хатараа.

Энэ үдэшэ ехэ сэнгэлигээр үнгэрөө. Иимэ наадануд ходол боложо байдаг гэлсэнэ. Клуб соо кино гү даа, али хатар танца, зүжэг наадан боложо, колхознигууд сүлөөтэй сагаа хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэнэ.

2. Галтайн хотогорой отарада

Ташар тосхонһоо таба-зургаан модоной газарта Галтайн хотогор гэжэ нютаг оршодог. Тэндэ колхозой түрүү хонишод — Бүтэд Батуева, Дондок Бадмаев, Жамса Жугдуров болон бусад ажалладаг. Энэ отарынхид өөһэдтөө даалгагдаһан эхэ хонидые оролдосотой һайнаар харууһалан, ашаг шэмыень жэлһээ жэлдэ дээшэлүүлнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ нооһо абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байна. Байгша ондошье шэрүүбтэр нооһотой нэгэ хонинһоо 2 килограмм 700 грамм нооһо хайшалха түсэбтэй аад, 2 килограмм 840 грамм хайшалаа. Мүн тэрэшэлэн малайнгаа түл гээлтэ хоролтогүйгөөр абахын тула эдэ хонишод ехэ оролдолго гаргажа, ажал хүдэлмэридөө амжалта туйлана. Үнгэрөөшэ жэлдэ 100 эхэ хонинһоо 107 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлээ. Мүнөө жэлэй дүүрэтэр тэдэнэр зуун эхэ хонинһоо 100 хурьга абаха хараатай. Хони үсхэхэдөө иимэ амжалта туйладаг шалтагаануудай нэгэниинь гэхэдэ, Галтайн хотогорой отарынхид хонидоо үбэлдөө, хабар эртүүр хурьгалуулна.

— Иимэ шэнэ арга хэрэглэхэдэ урдынхиһаа һайн юумэниинь юун байнаб?— гэжэ асуухада:

—Үбэл хонидые хургалуулхада хараатай сайн даа. Зоныхидо орходоо хурганъ томо байдаг, ехэ ноос өгөдөг; бэень бөхө, тамир хүчэ сайнтай, дааракгүй, баатар байдаг. Үбэл хургалуулхада, хургадань илгагдажа, эхэнүүдэйнь тэбээрхэдэ, сайн байдаг,— гэжэ отарые даагша Бүтэд Лубсандоржиевна Батуева тобшохоноор хөөрэнэ.

Һүүлшын табан жэл соо хонишодой материальна болон культурна байдал хараа байса һайжараа. Малшадай уужам, һаруул гэртэ ороходо элдэб мебель, гоё һайхан орон, радиоприёмник, буфет мэтын хэрэгсэлнүүд харагдана.

— Байра байдаламнай жэл бүри сайжаржа байна. Нёдондо манайхин ажалта өдөртөө 13 мянган төгөриг абаа сэмди. Мөнөө жэл 16 мянга гурбан зуу гараныг абаабди,—гэжэ Бүтэд Лубсандоржиевна энеэбхилэн хэлэнэ.

Мүнөө Галтайн хотогорой хонишод партиингаа Центральна Комитедэй декабриин Пленумэй тогтоолоор зоригжон, улам эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Ц. Будаев.

Алдуугаа дахин дабтана

Үнгэрэгшэ жэлдэ Баргажанай аймагай «Звезда» колхоздо (правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Цивилев, парторганизациин секретарь нүхэр Бродников) үбһэ тэжээл муутайһаа боложо, адуу малай үбэлжэлгэ тон бэрхэтэйгээр үнгэрөө һэн. Тиигэжэ байгша ондо малынь ехээр тураһан, муудаһан, ашаг шэмээ гээһэн, нилээд олон мал үхэһэн, гарзалһан байна. Жэшээнь, тус колхозойхид энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1350 литр һү һааха түсэбтэй аад, 11 һара хахадай туршада 966 литр һаажа, жэлэйнгээ түсэб миил 68 процент дүүргээ. Тиихэдэ нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада һү һаалга аяар 10 процентээр доошолһон байха юм. Гадна энэ үе соо 900 гаран толгой адуу мал, тэрэ тоодо 437 хонин, 227 толгой эбэртэ бодо мал, 234 гахай гарзада ороо. Колхоз эбэртэ бодо малайнгаа 15 процентыень, хонидойнгоо 12 процентые гарза хоролтодо оруулһан байна. Энээн тухайда аймагай Соведэй сесси, партиин айкомой пленум, мүн партиин айкомой бюрогой заседани дээрэ нэгэнтэ бэшэ хэлсэгдэжэ, саашадаа хүдэлмэрээ һайжаруулха тухай тус колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ заагдаһан байгаа.

Гэбэшье мүнөө колхоз малайнгаа үбэлжэлгые баһал тон муугаар, эмхигүйгөөр үнгэргэжэ, урдынгаа алдууе дахин дабтажа байһаар. Артелиин бүхы хонид, залуу мал, буруу, хашарагуудынь Тулата, Дандалик, Топико гэжэ газарта үбэлжэжэ байнхай. Эндэ малай һайнаар үбэлжэхэ арга бии. Бэлшээринь яһала һайн, үбһэ, уһанииншье дүтэ. Теэд үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо эндэхи мал ехээр туража, үхэл гарзада орожо захалаа. Эндэхи Тулатын отарын (ахалагша хонишон А. Кузнецов) эрье түлгэнүүдэй 50 шахууинь, Дандалигай гүүртын (даагшань Ц. Мороков) 100 гаран буруу, хашарагууд ехээр муудаа. Тиихэдэ Топикын эхэ хонидой 3 отарада хурьгалха 400 гаран хонин шадал тамираа ехээр гээгээ. Үбэлжэлгын һаял эхилээд, сагай дулаан, саһанай бага байхада, адуу мал эндэ яахадаа иимэ олооро туража, муудажа байна гээшэб?

МАЛАЙ ХАРУУҺА, ЭДЕЭЛҮҮЛГЫН МУУҺАА

Дандалигай отарада мүнөө 807 эрье хонин үбэлжэжэ байна. Тэндэнь хонидой хоёр байра бии аад, нэгэниинь мүнөө болотор заһабарилагдаагүй, дулаалагдаагүй, үүдэ үрхэгүй, задагай зайдан байһаар. Нүгөөдэ байрын сонхонуудынь һуулгагдаагүй, ханануудынь шэглэгдээгүй, дулаалагдаагүй юм. Хонид арилгагдаагүй хохир шэбхэ дээрээ хоножо, дороһоо ехээр даарана. Хэрбээ шанга хүйтэнэй эхилтэр эдэ байрануудые һайнаар дулаалаагүй һаа, хонид бүри түргэн муудажа, шадал тамираа гээхэеэ, олооро үхэл гарзада орохоёо байна.

Гол түлэб эдеэлүүлгын мууһаа үхэр мал турана, муудана. Газаа үшөө дулаан байна гээд, эндэхид малдаа һая болотор үбһэ тэжээл эдюулээгүй, хагданда бэлшээжэ байгаа. Тиимэһээ түрүүшын саһанаар хүйтэржэ эхилхэдэнь илангаяа залуу мал, хурьгалха хонид түргэн муудажа захалаа бшуу. Нёдондо эндэхид үхэр малаа намарһаа хойшо ехээр тураажархёод, үбэлдөө хүшэ тамирыень һайжаруулжа шадаагүй. Теэд тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ алдууһаа ямаршье тобшолол хээгүй, мүнөө жэл баһал тэрэнээ дабтажа байна. Эдэ бүгэдые колхозой хүтэлбэрилэгшэд һайн мэдэжэ байгаад, ямаршье хэмжээ абанагүй. Дандалигай залуу малай гүүртынхид газаагаа «хамар хадхаха» үбһэгүй һууна. Малаа юугээр эдеэлүүлнэт гэжэ асуухада: «Толгой бүридэнь үдэртөө 3 килограмм үбһэ эдюулхэ ёһотойбди. Теэд үбһэ, һолоомо зөөхэ хүнэй үгы дээрэһээ малаа хээрэ абаашажа, үбһөөр хооллуулаа нэрэтэй болонобди,—гэжэ эндэхи малшад харюусана. Топикын эхэ хонидой отарануудта баһал иимэрхүү байдал үзэгдэнэ. Мүнөө ехээр тураһан, муудаһан хурьгалха хонидынь тусгаар һайн харууһа, эдеэлүүлгэдэ табигдаагүй. Мүн эндэ шэнэ түл абтажа захалһан аад, мүнөөшье болотор хурьгашад томилогдоогүй.

ХҮТЭЛБЭРИЛХЫ ҮҮРГЫН ҺУЛА ДЭЭРЭҺЭЭ

Эндэхи малшад колхозойнгоо түбһөө 25—30 километр холо газарта ажаллажа байдаг. Тиин тэдэнэр ажал хүдэлмэридөө, ажаһуудалдаа элдэб бэрхэшээлтэй ушардаг гээшэ. Теэд тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд энээндэ анхаралаа оройдоо хандуулнагүй. Тэдэнэр холын отара, гүүртэнүүдээр хаа яа айлшан шэнгеэр үзэгдөөд лэ ябашадаг заншалтай. Тиимэһээ эндэхи малшадайнгаа ажал хүдэлмэриие, ажабайдалые колхозой хүтэлбэрилэгшэд һайн мэдэдэггүй.

Колхозой правлени, партийна организаци малшадайнгаа байра байдал һайжаруулха, тэдэнэйнгээ культурна эрилтые хангаха асуудалда анхаралаа ёһоор хандуулнагүй. Дандалигай гүүртэдэ 12 хүн хүдэлмэрилдэг аад, булта даа нэгэ гэр соо багтажа ядажа байдаг юм. Тэндэнь хүнэй һайнаар амархын сүлөөтэйгөөр эдеэлхын аргагүй. Эндэнь нэгэшье бани байхагүй. Эгээл тиимэһээ малшад сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ аргагүйдэнэ. Эндэ улаан булан бии болгохо тухай үнинэй хөөрэлдөөн болодог аад, мүнөөшье хүрэтэр тэрэнь хүсэлдүүлэгдээгүй. Малшадта газетэ, журнал хэдэн хоногоор таһалдуулжа асарагдана. Үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо эндэ нэгэшье лекци, хөөрэлдөөн үнгэргэгдөөгүй. КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевэй хэхэ элидхэлэй тезисүүд тухай эндэхи малшад һайса мэдэнэгүй.

«Звезда» колхозойхид мүнөө жэл адуу малаа һайнаар үбэлжэлүүлхэ яһала арга боломжотой юм. Үхэр малдань үбһэ тэжээл нёдондо жэлэйхиһээ һураггүй ехээр бэлэдхэгдэнхэй. Теэд колхозой малшад бэлэдхэһэн тэжээлээ зүбөөр хубаарилжа, үхэр малдаа үгэхэ, малаа һайнаар харууһалжа, гарза хоролтогүйгөөр ондо оруулхын түлөө бүхы оролдолгоёо гарган ажаллаха ёһотой. Ниитын зөөридэ иимэ эзэн бусаар хандажа байһан энэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй урда шанга эрилтэ табиха саг тулаа.

Н. Спиряков, «Баргузинская правда» газетын хүдэлмэрилэгшэ, О. Раднаев, манай корр.

ХИЛЫН СААНАҺАА

СССР-эй гүрэнэй бюджет тухай гадаадын оронуудай хэблэл иигэжэ мэдээсэнэ

РУМЫНИ

БУХАРЕСТ, декабриин 24. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй сессиин хүдэлмэри тухай Румыниин олониитэ ехээр һонирхоно. СССР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет тухай А. Г. Зверевэй элидхэлые тайлбарилха зуураа, «Ромыниа либера» газетэ иигэжэ бэшэнэ: Бюджет тухай элидхэлые ехэ һонирхолтой ном шэнгеэр уншанабди. Тэрээн соо бидэнэй ажаһуужа байһан үе сагай удха тон гүнзэгыгөөр харагдана.

СССР США хоёрой бюджедүүдые зэргэшүүлэн жэшэхэ зууураа, газетэ иигэжэ заана. Америкын Холбоото Штадуудай бюджедэй 60 шахуу процентнь сэрэгэй гаргашада зорюулагдахаар хараалагдана. Тиихэдэ, Советскэ Союзай гаргашалха байһан 707,2 миллиард түхэригэй оройдоол 96,1 миллиард түхэригынь ороноо хамгаалха хэрэгтэ зорюулагдаха юм. Эгээл иимэһээ, сэрэгэй гаргашые түрүүшээр 10—15 процентээр, саашадаа бүри ехээр хороохо тухай Советскэ Союзай дурадхалнуудһаа США, баруунай бусад оронууд хододоо арсадаг байна.

Хоёр оронной экономикын саашанхи хүгжэлтэ тухай бэшэхэдээ, газетэ иигэжэ онсолон тэмдэглэнэ. Ерэхэ жэлдэ США-да хүдэлмэригүйшүүлэй тоо үсөөрхэгүй, тиихэдэ Советскэ Союзай арадай ажахыда хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай тоо 1959 ондо 1,3 миллион хүнөөр олон болохо юм. Советскэ арадай ажахын бата бэхи, хүгжэн дэбжэжэ байһые гэршэлһэн бюджет гэжэ Советскэ шэнэ бюджедые бүхы дэлхэй дээрэ мүнөө тоолоно. Советскэ Союзай бюджет ажалшад тухай анхарал оролдолго табихаһаа гадна, эб найрамдалда дуратай политикые, капитализмда орходоо социалистическэ системын булюу һайн байһые харуулна.

СССР-эй 1959 оной бюджет промышленностиие, хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ, социальна, соёл культурын хэмжээ-ябуулгануудта мүнгэн зөөриингөө тон ехэ хубиие зорюулхаар хараалжа, совет гүрэнэй амгалан тайбанаар оршон байхые хүсэдэг байһыень дахяад харуулба.

ФРАНЦИ

ПАРИЖ, декабриин 24. (ТАСС-эй корр. А. Баранов). СССР-эй Верховно Соведэй сессиин хүдэлмэридэ Франциин олониитэ, хэблэл тусгаар анхарал хандуулна. СССР-эй Верховно Соведэй сесси тухай дэлгэрэнгы материалнууд болон статьянуудые олон газетэнүүд эли газарта толилһон байна.

Ороноо хамгаалгада зорюулха гаргашануудай Советскэ Союзда зарим зэргээр хороһон тухай, арадай ажахын бүхы һалбаринуудые, тэрэшэлэн наука болон культурые саашадань хүгжөөлгэдэ угаа ехэ мүнгэн зөөриин һомологдохо байһые политическэ шэнжэлэгшэд экономистнууд нэгэн һаналтайгаар тэмдэглэнэ.

Советскэ Союз дотор гэгээрэлэй хэрэгтэ мүнгэ зөөри һомололгын горьтойгоор нэмэһэн тухай бэшэхэдээ, баруунай үзэл баримталдаг «Орор» газетэ энэ хэрэгтэ «угаа ехэ мүнгэ зөөри һомологдоо» гэжэ тэмдэглэнэ. Баруун оронуудай экспертнүүдэй һанамжын ёһоор, тус бюджет хадаа техническэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ талаар булюу байдалаа зангаарнь үлөөхэ гэжэ совет хүнүүдэй эрмэлзэжэ байһые гэршэлнэ гээд газетэ бэшэнэ.

УРУГВАЙ

МОНТЕВИДЕО, декабриин 24. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Москвада боложо байһан сессиие Уругвайн хэблэл үргэнөөр тайлбарилна. Сессиин нээгдэһэн тухай, 1959 оной Гүрэнэй бюджет тухай СССР-эй Финансын министр А. Г. Зверевэй элидхэл тушаа мэдээсэлнүүдые газетэнүүд толилно.

«Советскэ Союз сэрэгэйнгээ гаргашые хорооно; тиихэдэ, Холбоото Штадууд тэрэниие улам ехэ болгоно» гэһэн гаршагтайгаар СССР-эй Верховно Соведэй сессиин нээгдэһэн тухай мэдээсэлые «Трибуна популар» газетэ толилоо.

БОЛГАРИ

СОФИ, декабриин 24. (ТАСС). СССР-эй Верховно Соведэй Москвада боложо байһан сессидэ Болгариин олониитэ ехээр һонирхоно.

СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаһан 1959 оной Гүрэнэй бюджет советскэ ажахын асари ехэ амжалтануудые, коммунизм байгуулха замаар тэрэнэй саашадаа хүгжэхэ түсэбүүдые харуулна гэжэ «Отечествен фронт» газетэ мүнөөдэр тэмдэглээ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00923. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4743.